

فصل اول ریاضی دوازدهم تجربی انتقال توابع - ترکیب توابع - تابع وارون

طبقه بندی سوالات به صورت موضوعی

نکات کنکوری و سوالات چهار گزینه ای

حل تمامی تمرین ها ، فعالیت ها و کاردر کلاس ها

مؤلف:

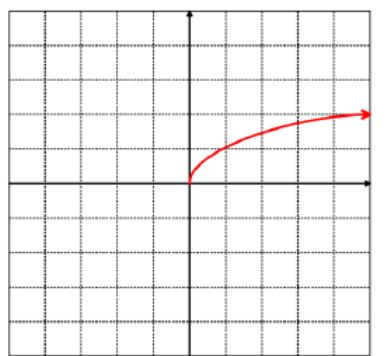
حبيب هاشمی

درس اول بخش اول

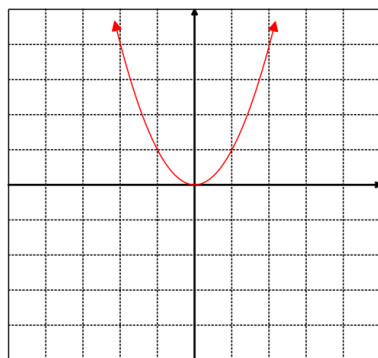
رسم نمودار توابع به کمک انتقال

یاد آوری نمودارهای قابل استفاده در انتقال

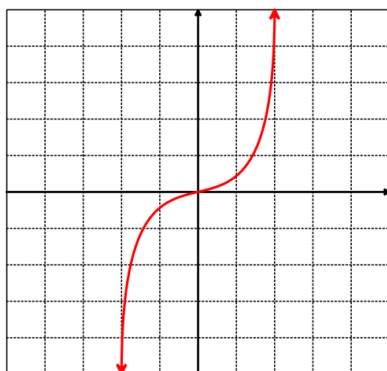
الف) تابع رادیکالی (ابرو) $y = \sqrt{x}$

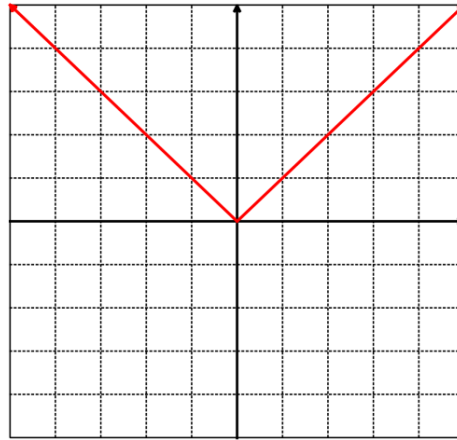
ب) درجه ۲ (سهمی) $y = x^2$

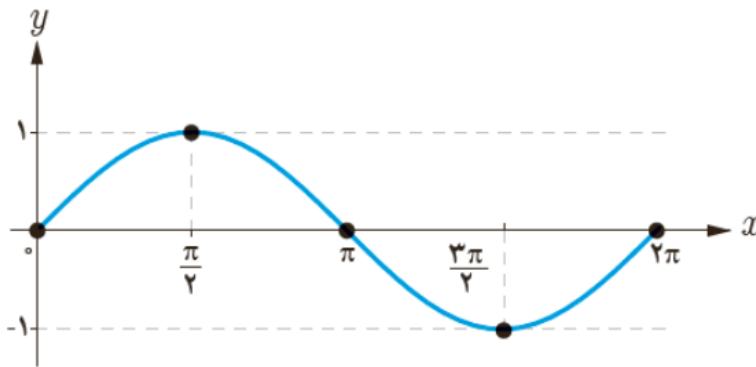
پ) درجه ۳ (تر) $y = x^3$

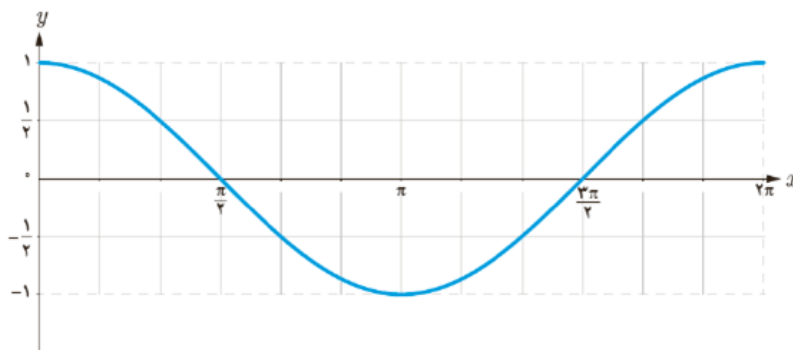
ت) تابع قدرمطلق $y = |x|$

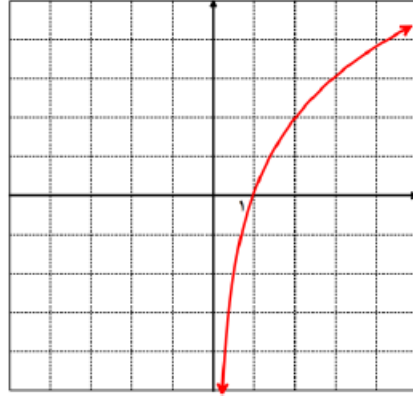
ث) تابع سینوسی $y = \sin x$

ج) تابع کسینوسی $y = \cos x$

چ) تابع لگاریتمی $y = \log_a x$

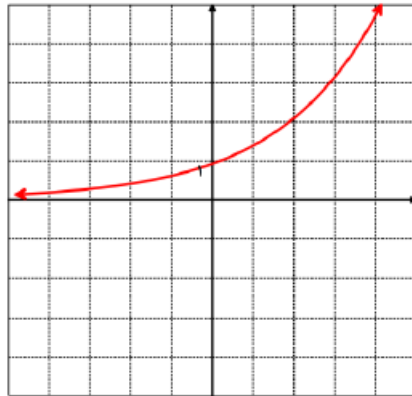

$a > 1$

$0 < a < 1$

ح) تابع نمایی $y = a^x$

$a > 1$

$0 < a < 1$

الف) انتقال طولی و عرضی (در این حالت عددی با x یا $f(x)$ جمع یا تفریق می شود) تاثیر جمعی (تفریقی)

انتقال طولی (انتقال قطاری)

برای رسم نمودار تابع $y = f(x + a)$ کافی است نمودار تابع $y = f(x)$ را به اندازه a واحد به سمت چپ

انتقال دهیم

برای رسم نمودار تابع $y = f(x - a)$ کافی است نمودار تابع $y = f(x)$ را به اندازه a واحد به سمت راست

انتقال دهیم.

نکته: (چون a توخونه ی x است روی x (طولها) تاثیر میزاره) یعنی تک تک نقاط تابع $y = f(x)$ مقدار x آنها با a جمع

یا تفریق می شود. (اگر مثبت داشتیم تفریق می کنیم و بالعکس)

نکته: تاثیر روی طول ها (x) معکوس است یعنی اگر مثبت داشتیم به سمت منفی ها میریم و بالعکس

انتقال عرضی (انتقال آسانسوری)

برای رسم نمودار تابع $y = f(x) + a$ کافی است نمودار تابع $y = f(x)$ را به اندازه a واحد به سمت بالا

انتقال دهیم.

برای رسم نمودار تابع $y = f(x) - a$ کافی است نمودار تابع $y = f(x)$ را به اندازه a واحد به سمت پایین

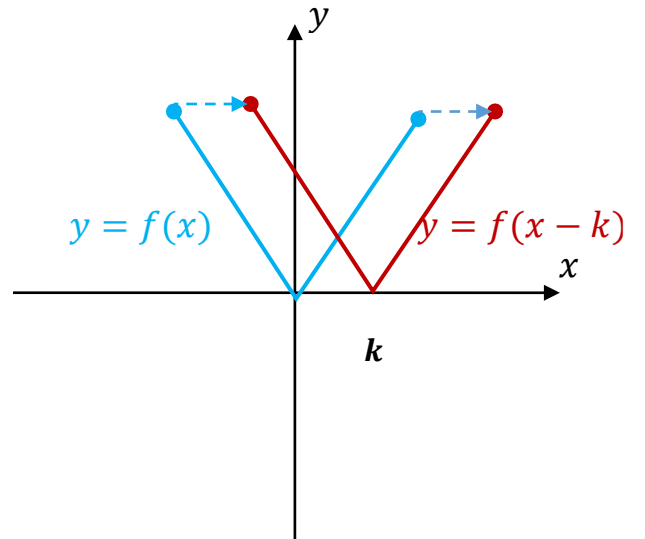
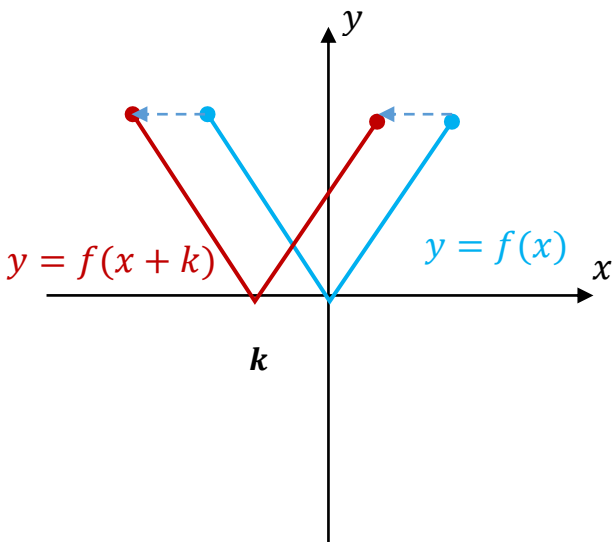
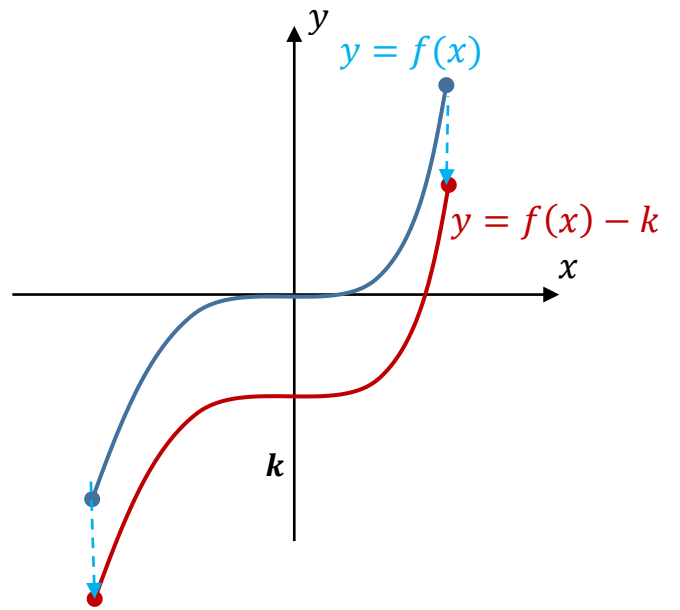
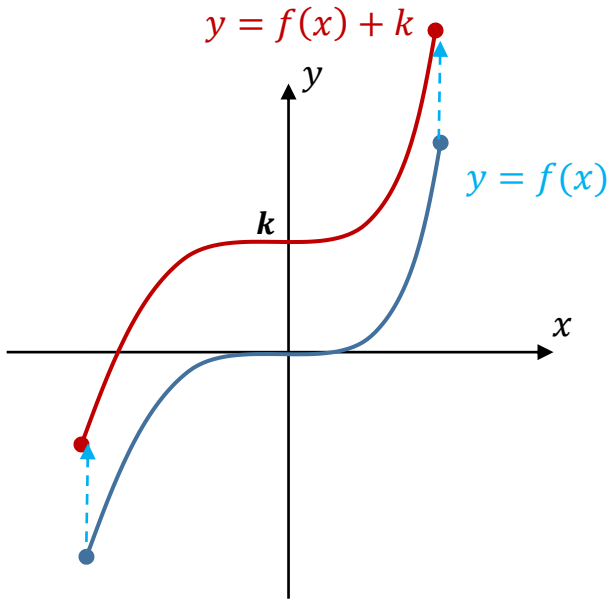
انتقال دهیم.

نکته: (چون a میتونه بیاد کنار y توخونه ی y است پس روی y (عرضها) تاثیر میزاره) یعنی تک تک نقاط تابع $y = f(x)$

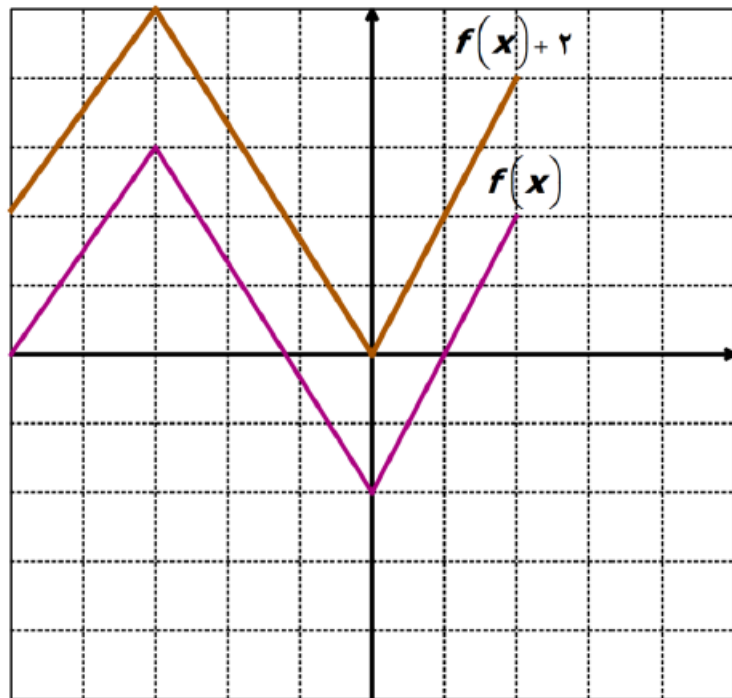
مقدار y آنها با a جمع یا تفریق می شود. (اگر مثبت داشتیم جمع می کنیم و اگر منفی داشتیم تفریق می کنیم)

نکته: تاثیر روی عرض ها (y) مستقیم است یعنی اگر مثبت داشتیم به سمت مثبت ها میریم و اگر منفی داشتیم به

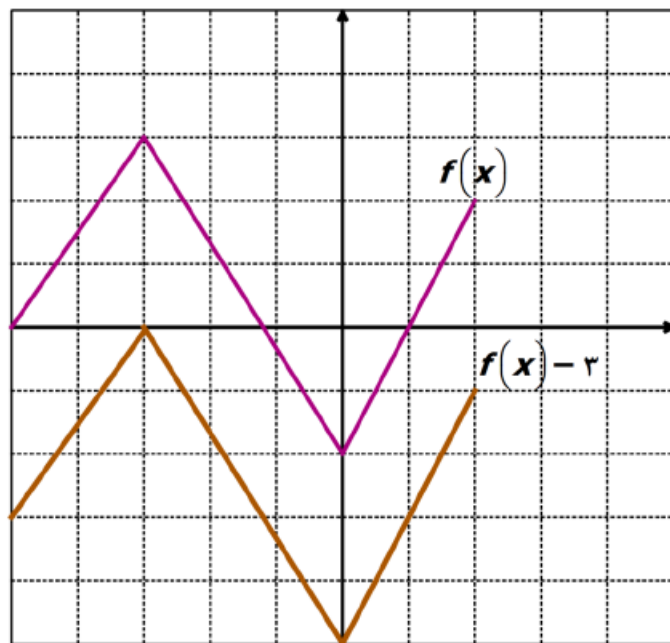
سمت منفی ها .

الف) $f(x) + 2$

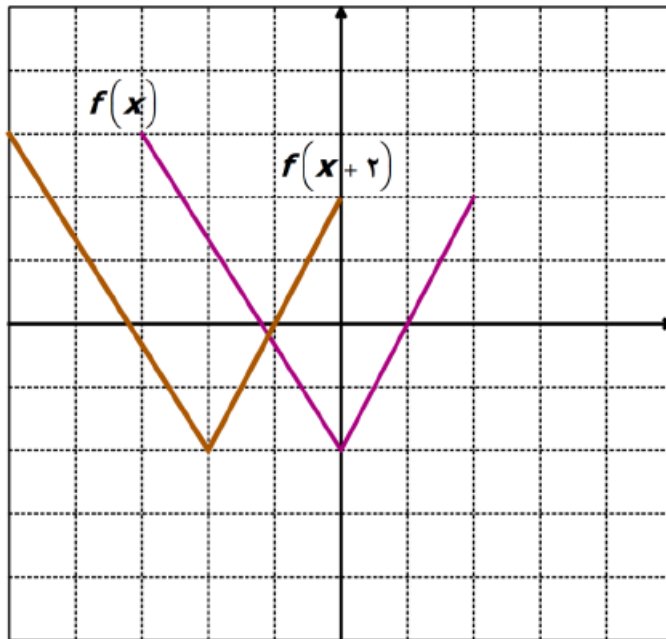

ب) $f(x) - 3$

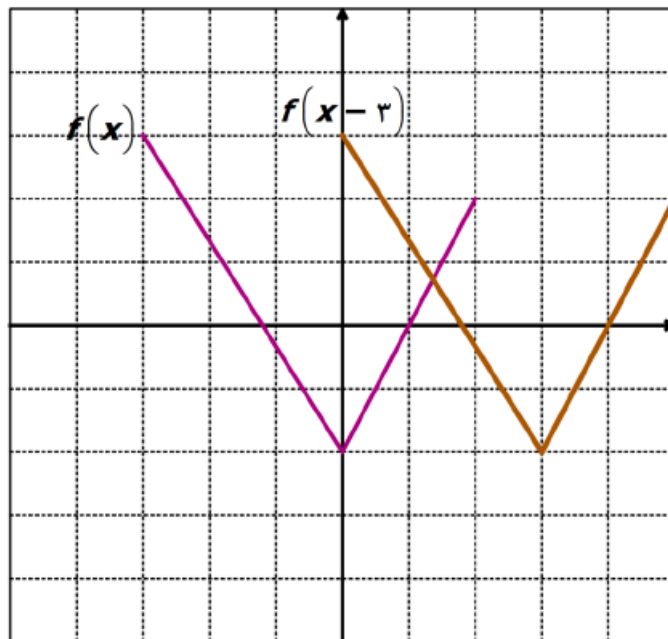

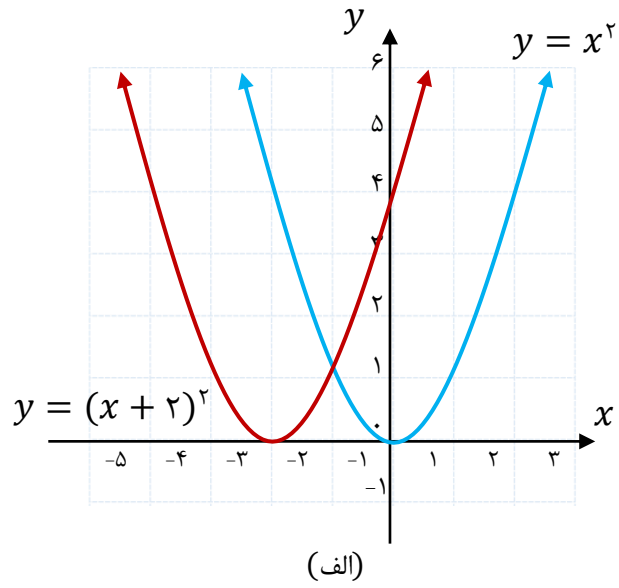
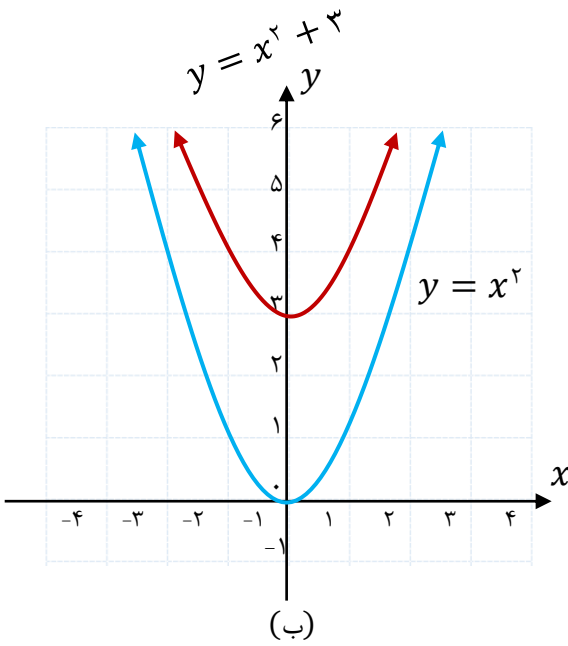

الف) $f(x + 2)$

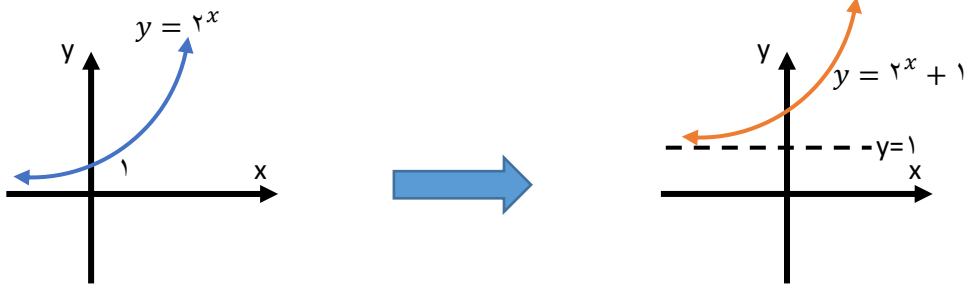
ب) $f(x - 3)$

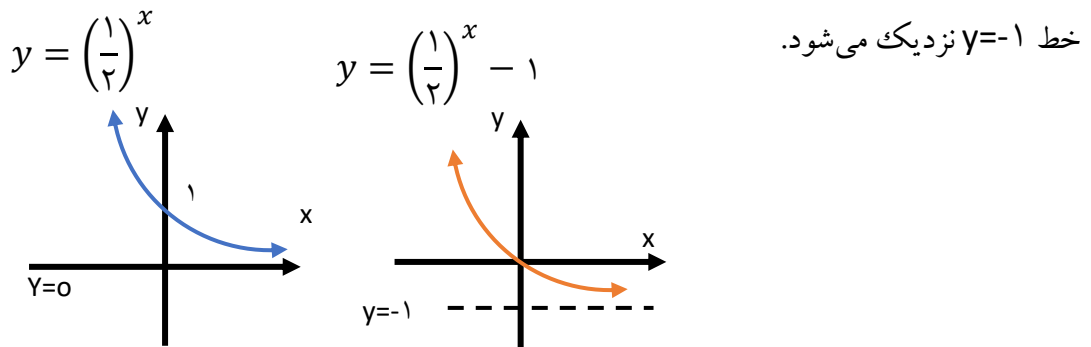
مثال: برای رسم نمودار $y = 2^x + 1$ کافی است نمودار $y = 2^x$ را به اندازه‌ی یک واحد به سمت بالا جابه‌جا

کنیم (در این جابه‌جایی، محور x ها نیز یک واحد به سمت بالا جابه‌جا می‌شود).

مثال: برای رسم نمودار $y = \left(\frac{1}{2}\right)^x - 1$ باید نمودار $y = \left(\frac{1}{2}\right)^x$ را به اندازه‌ی یک واحد به سمت پایین انتقال

دهیم. در این انتقال خط $y=0$ (محور x ها) نیز به اندازه‌ی یک واحد به سمت پایین انتقال داده می‌شود و نمودار به

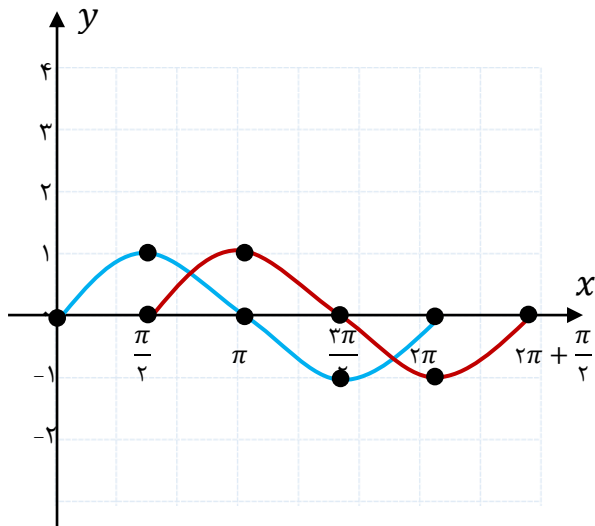
توجه کنید که اگر نقطه‌ی $(0, 1)$ را به اندازه‌ی یک واحد به سمت پایین انتقال دهیم، به نقطه‌ی $(0, 0)$ می‌رسد، بنابراین این نمودار از مبدأ مختصات، یعنی نقطه‌ی $(0, 0)$ می‌گذرد.

مثال: نمودار تابع $y = \sin x$ با دامنه‌ی $[0, 2\pi]$ رسم شده است. می‌خواهیم نمودار تابع $f(x) = \sin x + 2$ و

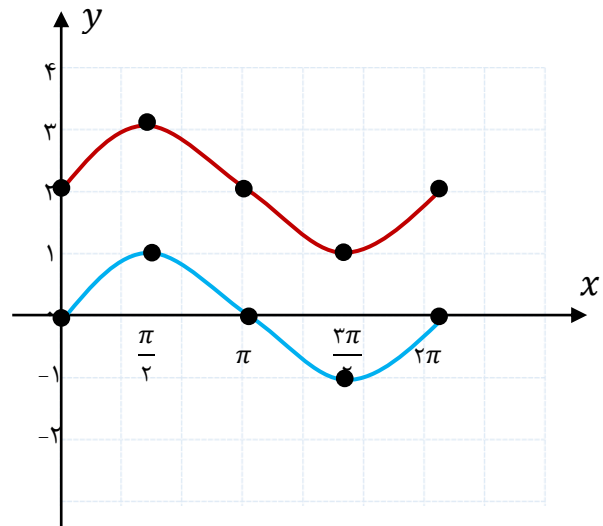
$g(x) = \sin(x - \frac{\pi}{4})$ را به کمک انتقال رسم کنیم. با توجه به توضیحات بالا، کافی است نمودار تابع

$y = \sin x$ را ۲ واحد به بالا انتقال دهیم تا $f(x)$ رسم شود (شکل الف) و اگر آن را $\frac{\pi}{4}$ واحد به راست انتقال دهیم،

$g(x)$ رسم می‌شود. (شکل ب)

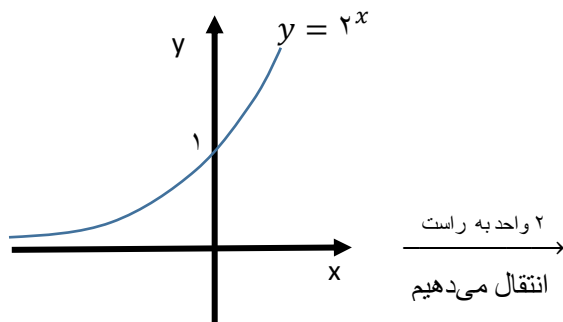

(ب)

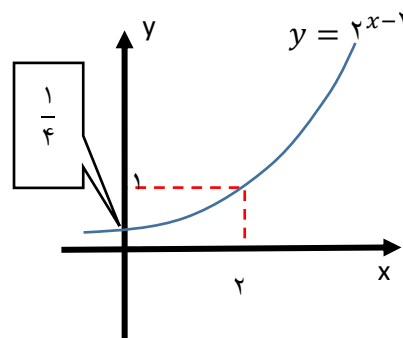

(الف)

مثال: برای رسم نمودار $y = 2^{x-2}$ باید نمودار $y = 2^x$ را به اندازه‌ی دو واحد به سمت راست انتقال دهیم.

۲ واحد به راست
انتقال می‌دهیم

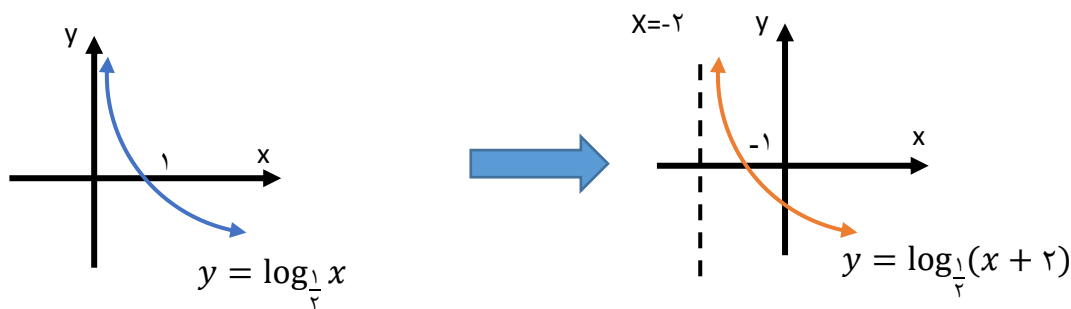
مثال: برای رسم نمودار تابع $y = \log_2 x + 1$ کافیست نمودار $y = \log_2 x$ را به اندازهی ۱ واحد به بالا انتقال دهیم.

مثال: نمودار تابع $g(x) = \log_{\frac{1}{2}}(x + 2)$ را رسم کنید.

برای رسم نمودار $g(x) = \log_{\frac{1}{2}}(x + 2)$ کافی است نمودار $y = \log_{\frac{1}{2}} x$ را دو واحد به سمت چپ انتقال

دهیم (در این انتقال، خط $x=0$ (محور y) نیز دو واحد به سمت چپ انتقال پیدا می کند).

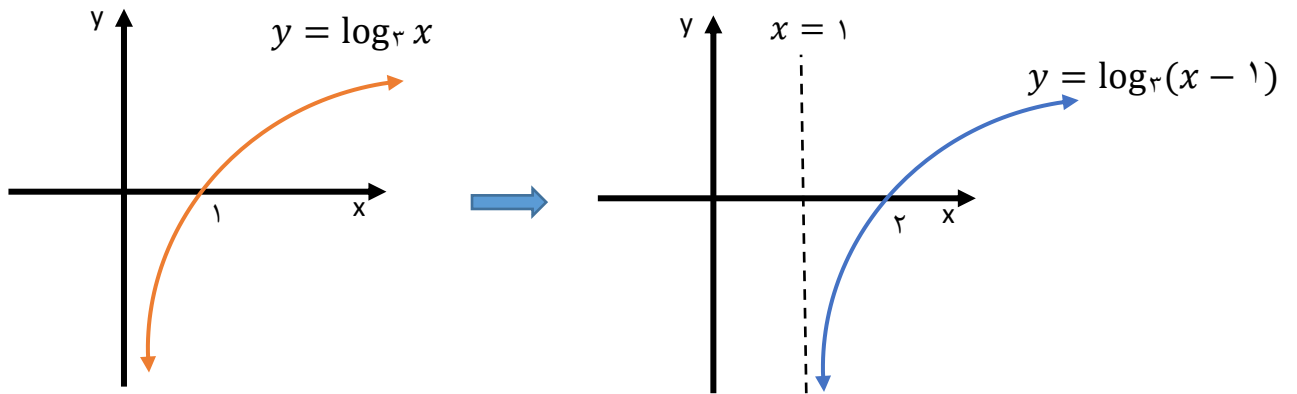

مثال: نمودار تابع زیر را رسم کنید.

الف) $y = \log_3(x - 1)$

حل) اگر نمودار $y = \log_3 x$ را به اندازهی یک واحد به سمت راست انتقال دهیم، نمودار $y = \log_3(x - 1)$

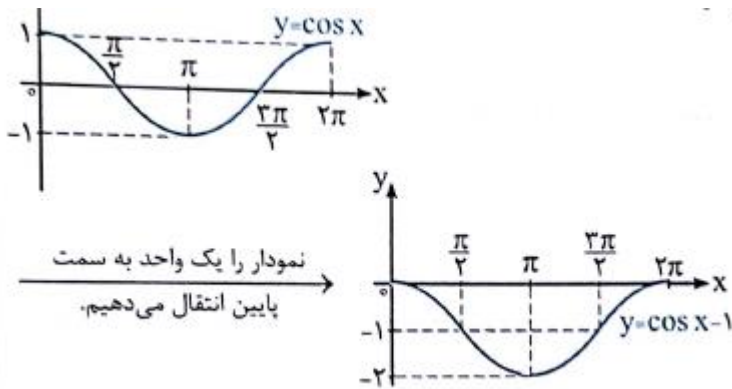
به دست می آید (در این انتقال خط $x=0$ (محور y) نیز به اندازهی یک واحد به سمت راست انتقال پیدا می کند).

ب) $y = \cos x - 1$

حل) نمودار $y = \cos x$ را یک واحد به سمت پایین انتقال دهیم آن گاه نمودار $y = \cos x - 1$ به دست

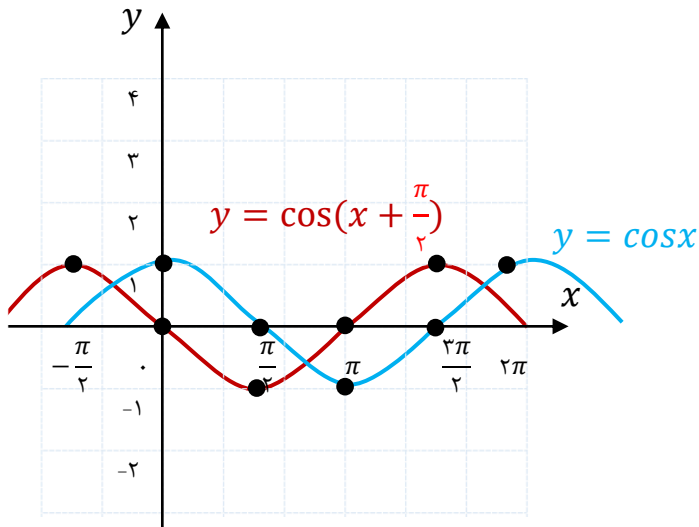
می آید.

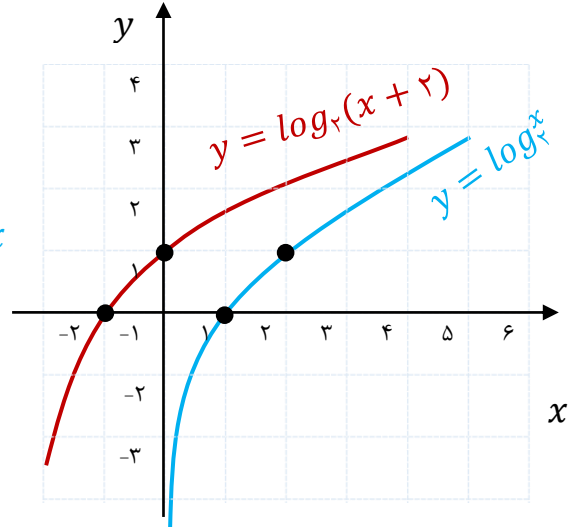
مثال: در زیر، نمودار توابع $y = \log_2 x$ و $y = \cos x$ رسم شده‌اند. نمودار توابع $y = \log_2(x + 2)$ و

$y = \cos(x + \frac{\pi}{2})$ را به کمک انتقال رسم کنید.

رسم: با انتقال $\frac{\pi}{2}$ در راستای افقی به طرف چپ

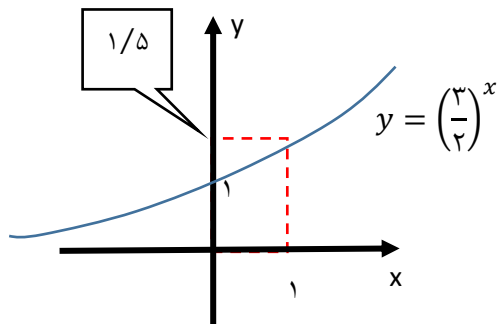

رسم: با انتقال ۲ واحد در راستای افقی به طرف چپ

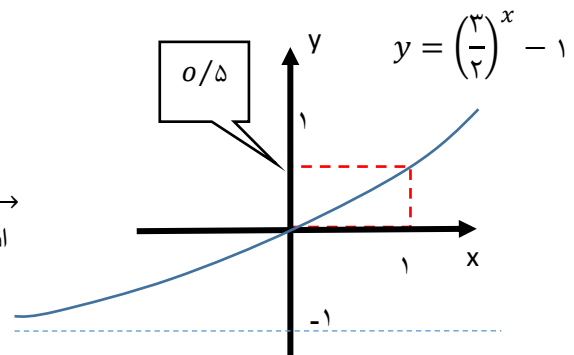

مثال: نمودار توابع زیر را رسم کنید.

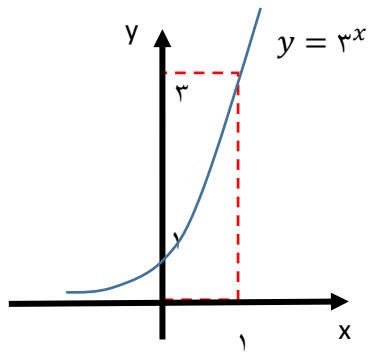
$$y = \left(\frac{3}{2}\right)^x - 1 \text{ (الف)}$$

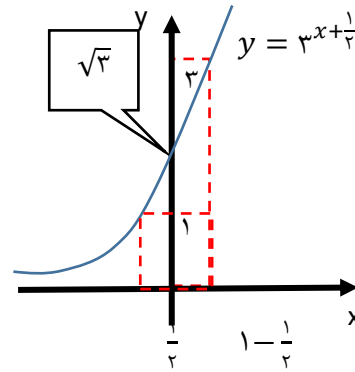
۱ واحد به پایین
انتقال می‌دهیم

(ب) $y = 3^{x+\frac{1}{2}}$

انتقال می‌دهیم
 $\frac{1}{4}$ واحد به چپ

نکته: اگر تاثیر هم روی طول ها داشتیم و هم روی عرض ها فرقی ندارد اول تاثیر روی طول را انجام دهیم یا

اول تاثیر روی عرض

مثال: نمودار تابع $y = \cos\left(x + \frac{\pi}{4}\right) + 1$ را با توجه به نمودار $y = \cos x$ در صفحه مختصات رسم کنید.

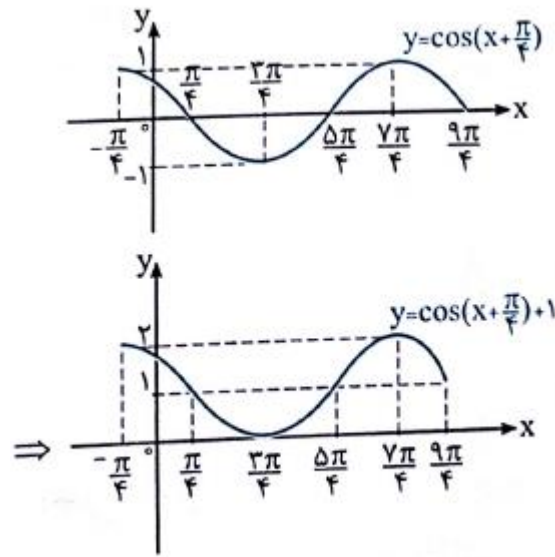
با توجه به نکته بالا هیچ فرقی نمی کند اول نمودار را $\frac{\pi}{4}$ به سمت چپ انتقال دهیم (تاثیر روی طول) سپس

نمودار حاصل را یک واحد به سمت بالا انتقال دهیم (تاثیر روی عرض) یا اول نمودار را یک واحد به سمت

بالا انتقال دهیم (تاثیر روی عرض) سپس نمودار حاصل را $\frac{\pi}{4}$ به سمت چپ انتقال دهیم (تاثیر روی طول)

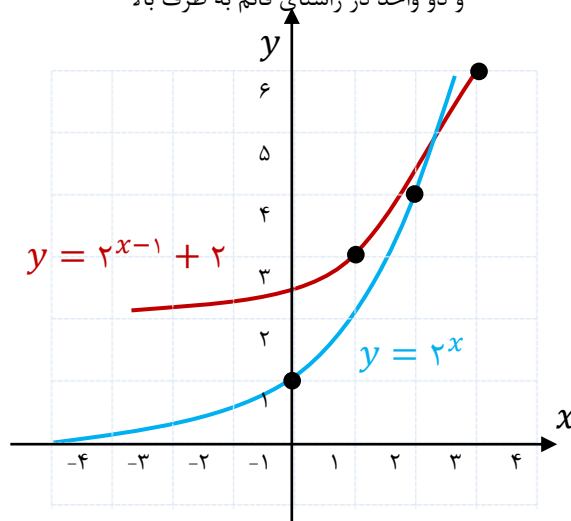
حل) ابتدا نمودار $y = \cos x$ را $\frac{\pi}{4}$ به سمت چپ و سپس نمودار حاصل را یک واحد به سمت بالا انتقال می

دهیم تا نمودار $y = \cos\left(x + \frac{\pi}{4}\right) + 1$ به دست آید:

مثال: نمودار تابع $y = 2^{x-1} + 2$ را با توجه به نمودار $y = 2^x$ در صفحه مختصات رسم کنید...

رسم: با انتقال یک واحد در راستای افقی به طرف راست و دو واحد در راستای قائم به طرف بالا

مثال: نمودار تابع $y = \log_3 x$ را ابتدا ۲ واحد به سمت راست و سپس ۲ واحد به سمت پایین انتقال می‌دهیم تا

نمودار تابع g به دست آید. نمودار تابع g محور x ها را با چه طولی قطع می‌کند؟

انتقال به اندازه‌ی ۲ واحد به سمت راست

$$y = \log_3 x \longrightarrow y = \log_3(x - 2) \quad (\text{حل})$$

انتقال به اندازه‌ی ۲ واحد به سمت پایین

$$\longrightarrow g(x) = \log_3(x - 2) - 2$$

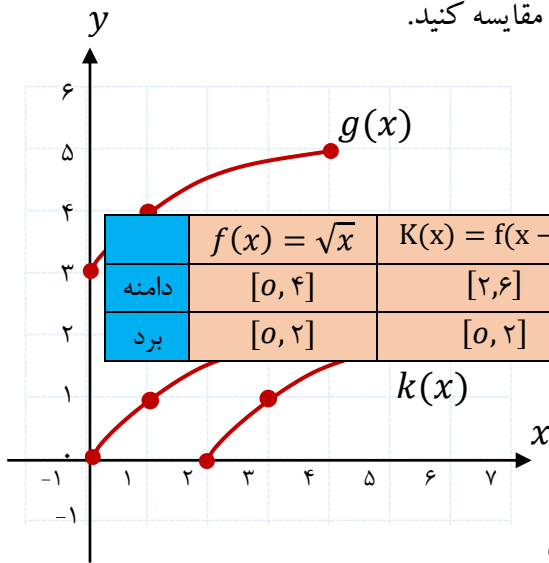
با حل معادله ی $g(x)=0$ طول نقطه‌ی تلاقی نمودار g با محور x ها به دست می آید:

$$g(x) = 0 \rightarrow \log_3(x - 2) - 2 = 0 \rightarrow \log_3(x - 2) = 2 \rightarrow x - 2 = 3^2 = 9 \rightarrow x = 11$$

مثال: الف) نمودار تابع $f(x) = \sqrt{x}$ را با دامنه‌ی $[0, 4]$ رسم کنید و برد تابع را مشخص کنید.

ب) نمودار توابع $k(x) = f(x - 2)$ و $g(x) = f(x) + 3$ را به کمک انتقال رسم کنید.

ج) دامنه و برد توابع k و g را محاسبه و با دامنه و برد تابع f مقایسه کنید.

ج) بازه‌ی دامنه‌ی تابع k از انتقال بازه‌ی دامنه‌ی f در راستای افقی

به اندازه‌ی ۲ واحد به سمت راست به دست می آید و برد تابع k همان

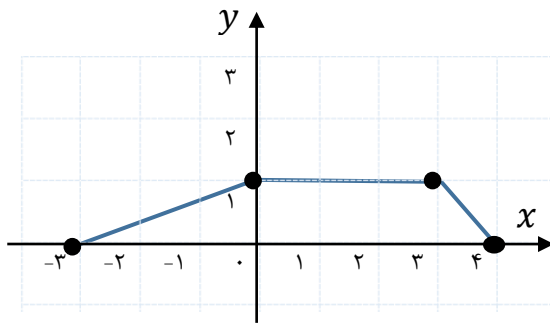
برد تابع f می باشد.

بازه‌ی دامنه‌ی g همان بازه‌ی دامنه‌ی تابع f است و بازه‌ی برد تابع g از انتقال ۳ واحد برد f در راستای قائم و به سمت

بالا به دست می آید.

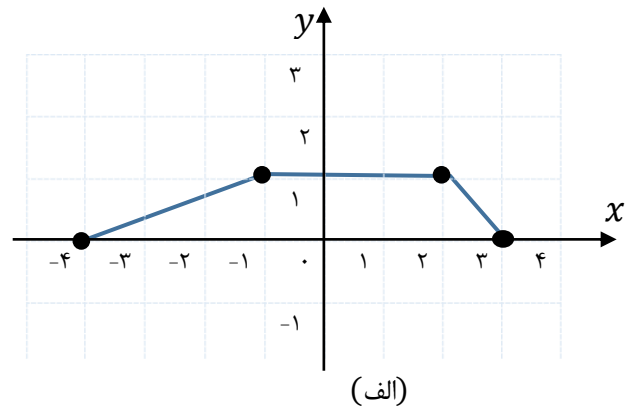
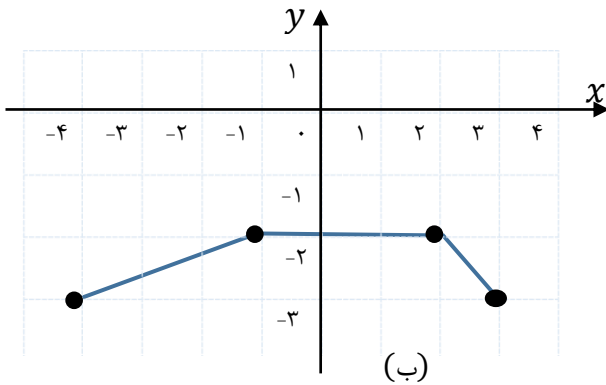
مثال: نمودار تابع f به صورت زیر داده شده است. با انتقال‌های افقی و عمودی، نمودار تابع

$y = f(x + 1) - 3$ را رسم می کنیم.

برای این کار ابتدا نمودار تابع f را یک واحد به سمت چپ انتقال می دهیم تا نمودار تابع $y = f(x + 1)$ رسم شود (شکل الف) و سپس این نمودار را سه واحد به پایین منتقل می کنیم تا نمودار تابع $y = f(x + 1) - 3$ رسم شود

(شکل ب).

(ب) انبساط و انقباض طولی و عرضی (در این حالت عددی در x یا $f(x)$ ضرب یا تقسیم می شود (تاثیر

ضربی)

انبساط و انقباض طولی (افقی)

برای رسم نمودار تابع $y = f(kx)$ کافی است طول تمام نقاط نمودار تابع $y = f(x)$ را در $\frac{1}{k}$ ضرب کنیم.

نکته: تاثیر بر روی طول ها معکوس است یعنی ضرب به تقسیم تبدیل می شود و بالعکس

نکته: چون تاثیر بر روی طول ها معکوس است اگر $0 < k < 1$ باشد انقباض داریم و اگر $k > 1$ باشد

انبساط داریم.

حالت خاص $k = -1$

برای رسم نمودار تابع $y = f(-x)$ کافی است طول تمام نقاط نمودار تابع $y = f(x)$ را در

-۱ ضرب کنیم. یعنی تمام x ها را قرینه کنیم به عبارت دیگر نمودار را نسبت به محور y ها قرینه می کنیم.

انبساط و انقباض عرضی (عمودی)

برای رسم نمودار تابع $y = kf(x)$ کافی است عرض تمام نقاط نمودار تابع $y = f(x)$ را در k ضرب کنیم.

نکته: چون تاثیر بر روی عرض ها مستقیم است اگر $0 < k < 1$ باشد انقباض داریم و اگر $k > 1$ باشد

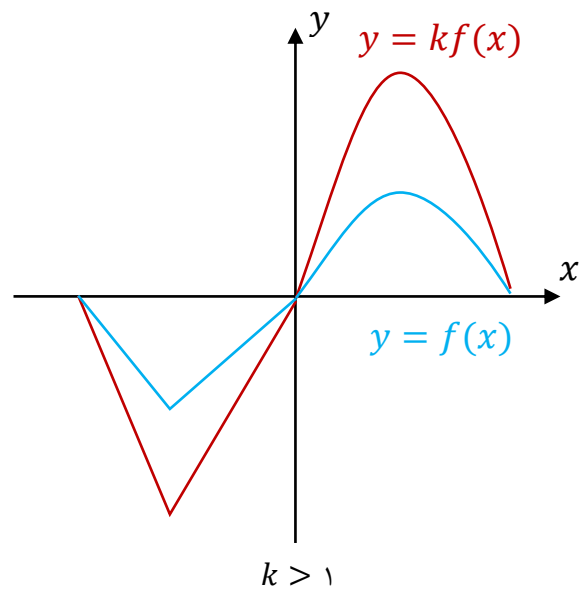
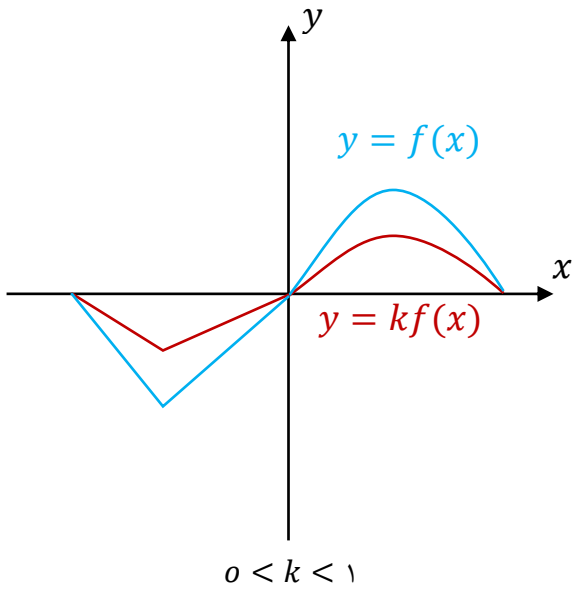
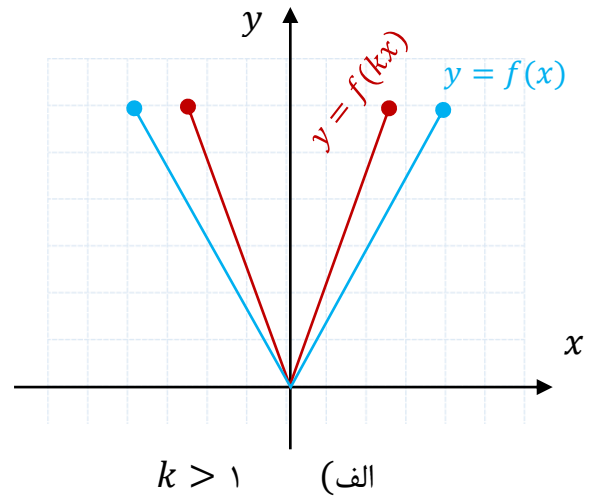
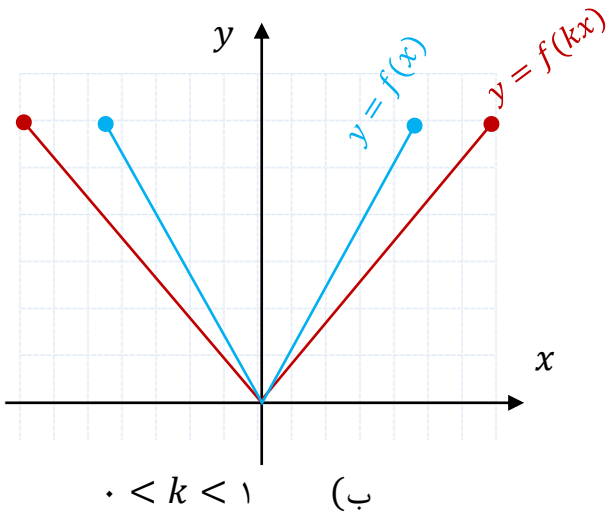
انبساط داریم.

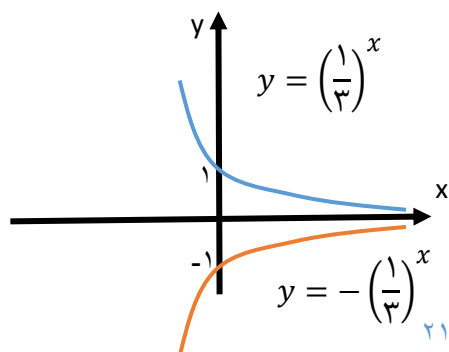
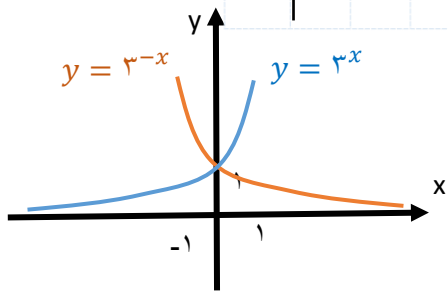
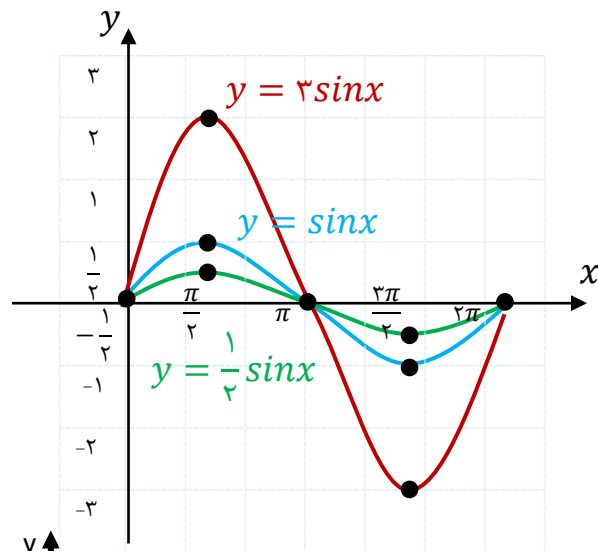
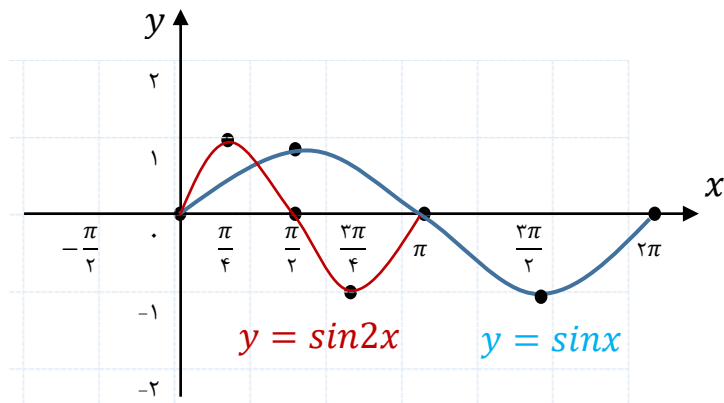
حالت خاص $k = -1$

برای رسم نمودار تابع $y = -f(x)$ کافی است عرض تمام نقاط نمودار تابع $y = f(x)$ را در -۱ ضرب

کنیم. یعنی تمام y ها را قرینه کنیم به عبارت دیگر نمودار را نسبت به محور x ها قرینه کنیم.

در شکل‌های زیر، نمودار تابع $y=f(kx)$ برای دو حالت $k > 1$ و $0 < k < 1$ رسم شده است.

تذکر: توجه شود که فرقی ندارد اول تاثیر روی طول ها را انجام دهیم یا روی عرض ها را

نکته: چون تمام اعمال روی طول ها به صورت معکوس است در اولویت بندی محاسبات هم باید این قاعده را رعایت

کنیم یعنی اگر هم تاثیر جمعی (تفریقی) و هم ضربی (تقسیمی) روی طول ها داشتیم اول جمع و تفریق را انجام دهیم

بعد ضرب و تقسیم به عبارت دیگر در تابع $y = f(kx \pm a)$ بر روی طول ها ابتدا a را تاثیر می دهیم (تاثیر

معکوس) بعد k را (تاثیر معکوس)

تذکر: اگر ابتدا تاثیر روی طول ها را انجام دادیم تا زمانی که تاثیر روی طول ها تمام نشده به سراغ تاثیر روی عرض

ها نمی رویم

نکته: چون تمام اعمال روی عرض ها به صورت مستقیم است در اولویت بندی محاسبات هم باید این قاعده را رعایت

کنیم یعنی اگر هم تاثیر جمعی (تفریقی) و هم ضربی (تقسیمی) روی عرض ها داشتیم اول ضرب و تقسیم را انجام

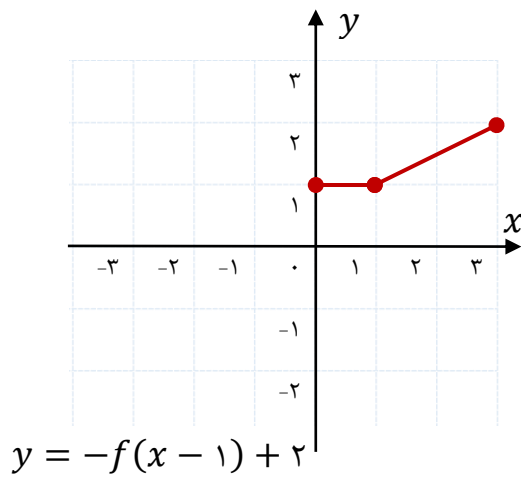
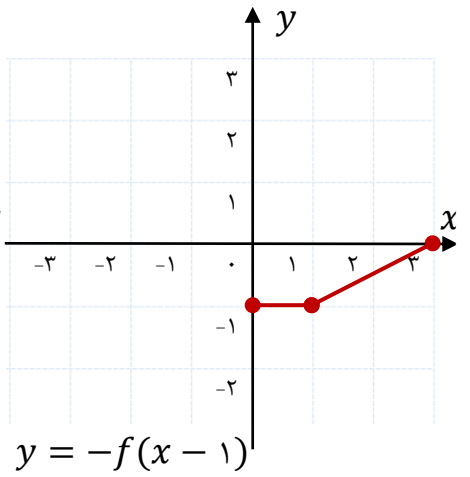
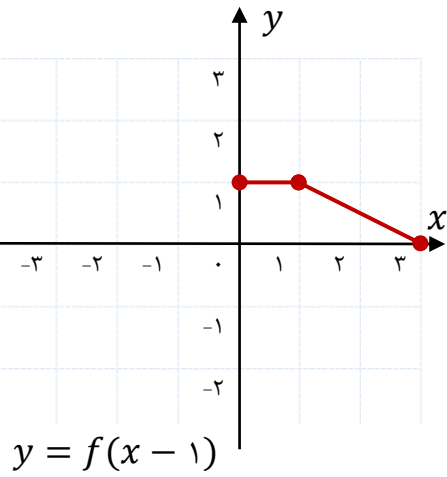
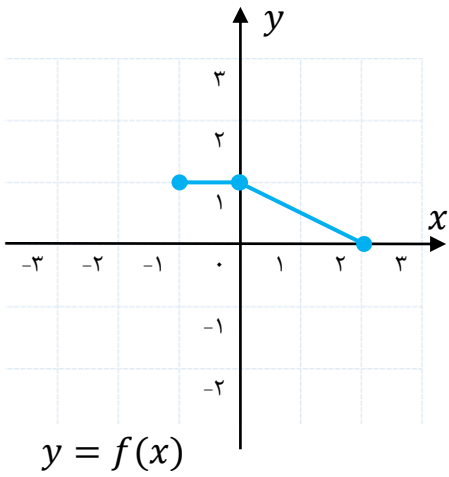
دهیم بعد جمع و تفریق به عبارت دیگر در تابع $y = kf(x) \pm a$ بر روی عرض ها ابتدا k را تاثیر می دهیم (تاثیر

مستقیم) بعد a را (تاثیر مستقیم)

تذکر: اگر ابتدا تاثیر روی عرض ها را انجام دادیم تا زمانی که تاثیر روی عرض ها تمام نشده به سراغ تاثیر روی طول

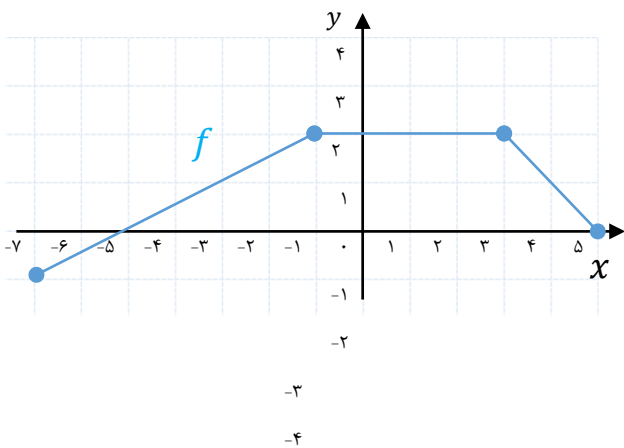
ها نمی رویم

مثال: نمودار تابع $y=f(x)$ در زیر رسم شده است. با انجام مراحل زیر، نمودار تابع $y=-f(x-1)+2$ را رسم کنید.

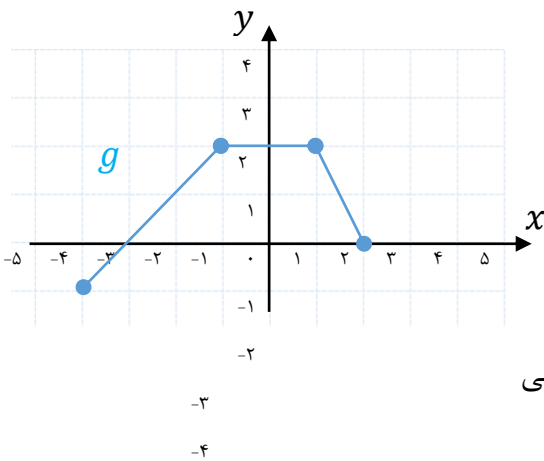

مثال: اگر نمودار تابع f به صورت زیر باشد، نمودار تابع

$g(x)=f(2x+1)$ را به کمک آن رسم می‌کنیم.

حل) نقاط مشخص شده در نمودار f را یک واحد به سمت چپ منتقل کرده و سپس طول آنها را بر ۲ تقسیم می‌کنیم تا نقاط متناظر از g به دست آیند.

دقت کنیم: ابتدا باید تاثیر جمعی را انجام داد سپس تاثیر ضربی

روش دوم

اگر $A = (x_0, y_0)$ یک نقطه از نمودار تابع f باشد، آنگاه $A' = (\frac{x_0 - 1}{2}, y_0)$ نقطه‌ی متناظر آن روی نمودار تابع g است

نکته: برای یافتن طول نقطه‌ی A' از معکوس تابع $y = 2x + 1$ استفاده می‌کنیم.

$$y = 2x + 1 \rightarrow y^{-1} = \frac{x - 1}{2}$$

مثال: نمودار تابع f در شکل زیر رسم شده است. نمودار هر یک از توابع زیر را رسم کنید.

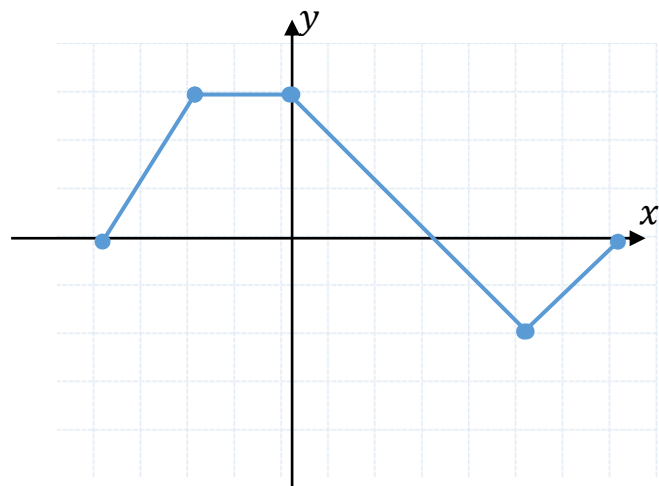
الف) $y = f(-x)$

ب) $y = 2f(x - 1)$

پ) $y = -f(x) + 2$

ت) $y = f(2x - 1)$

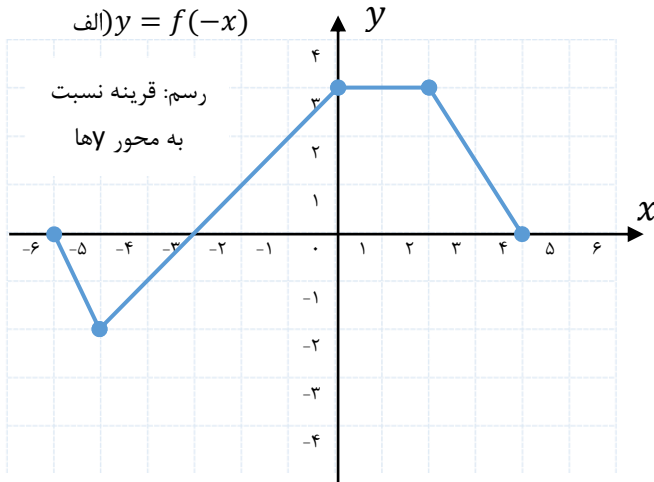
ث) $y = f(3 - x)$

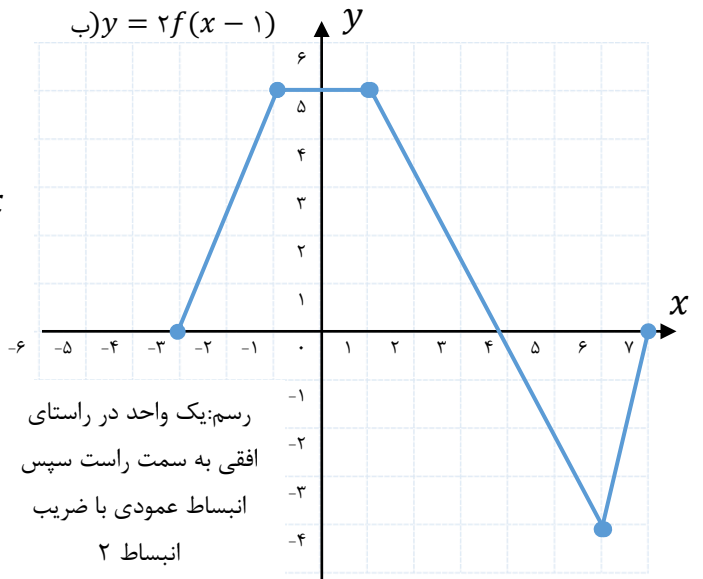

(حل)

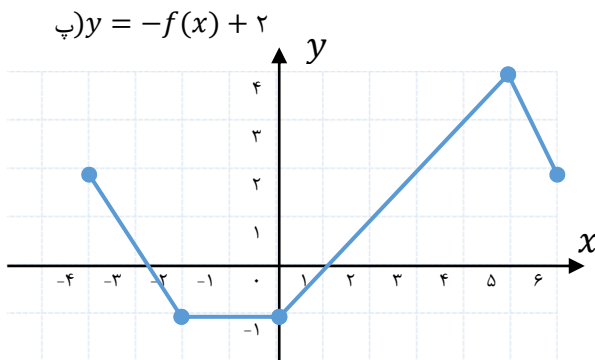
الف) $y = f(-x)$

ب) $y = 2f(x - 1)$

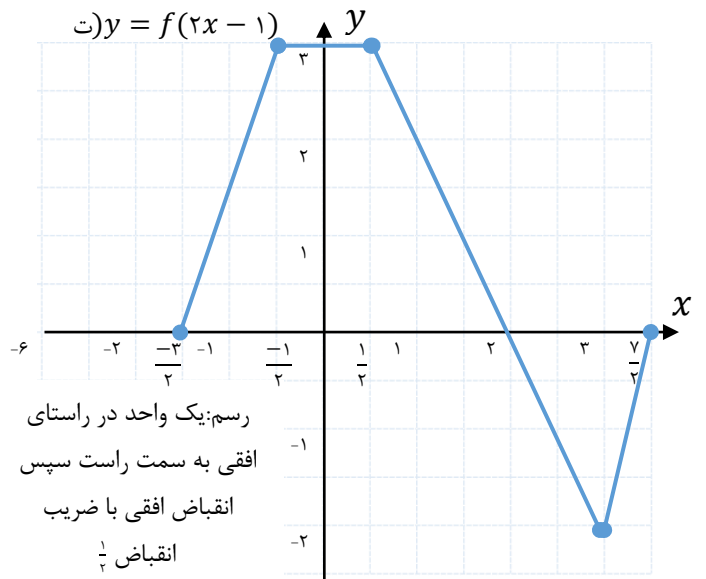

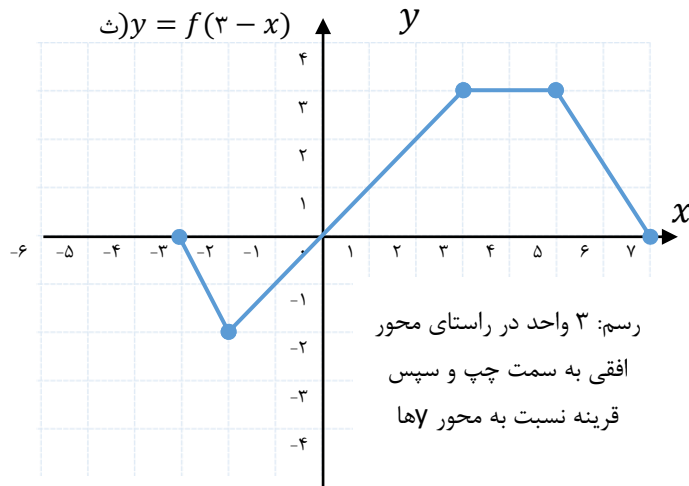
پ) $y = -f(x) + 2$

رسم: قرینه نسبت به محور x ها و سپس ۲ واحد در راستای قائم به بالا

ت) $y = f(2x - 1)$

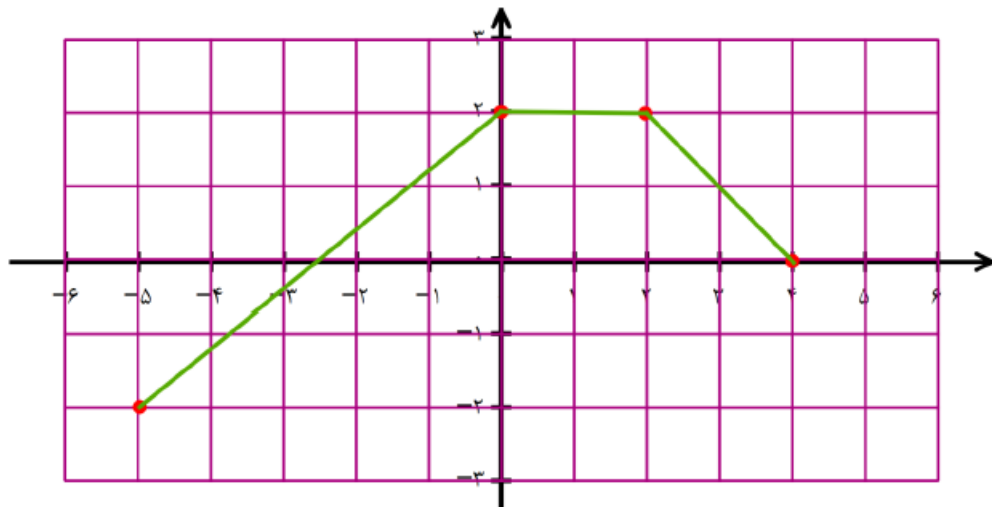
مثال: نمودار تابع f در شکل زیر رسم شده است. نمودار هر یک از توابع زیر را رسم کنید.

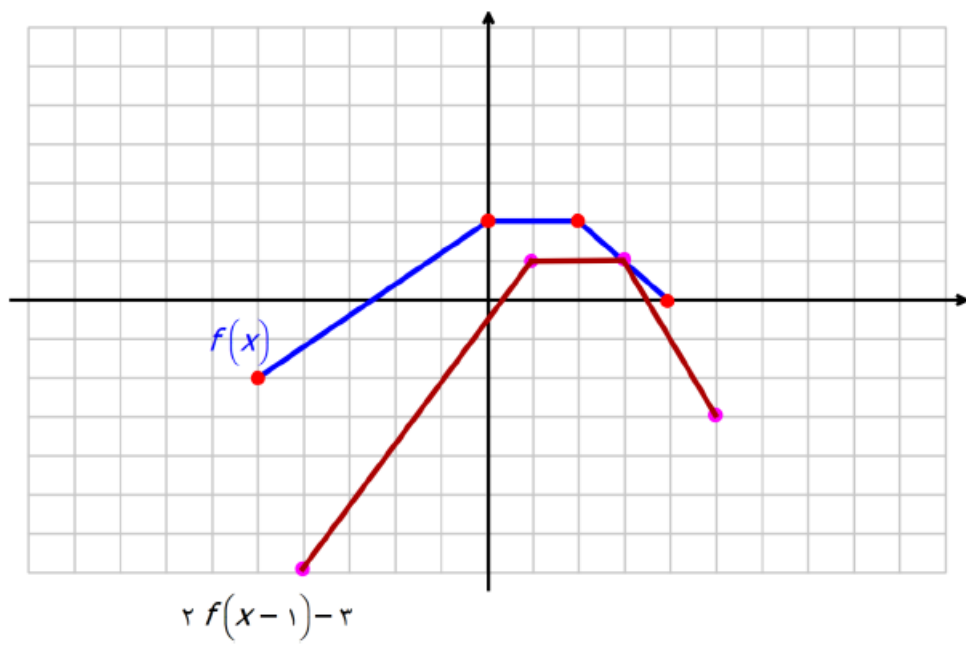
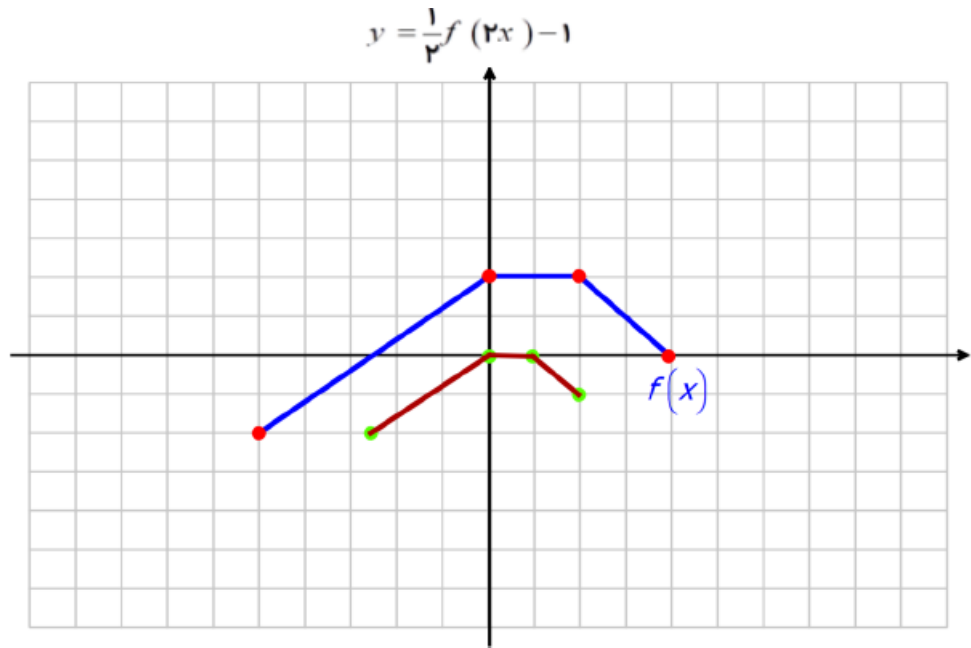
الف) $y = \frac{1}{3}f(2x) - 1$

ب) $y = 2f(x - 1) - 3$

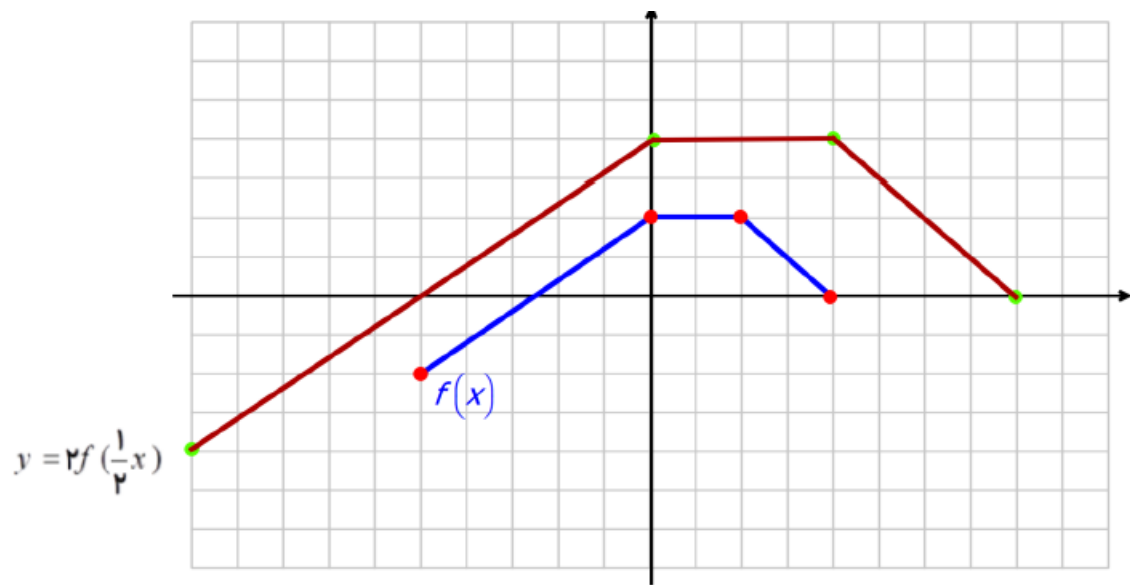
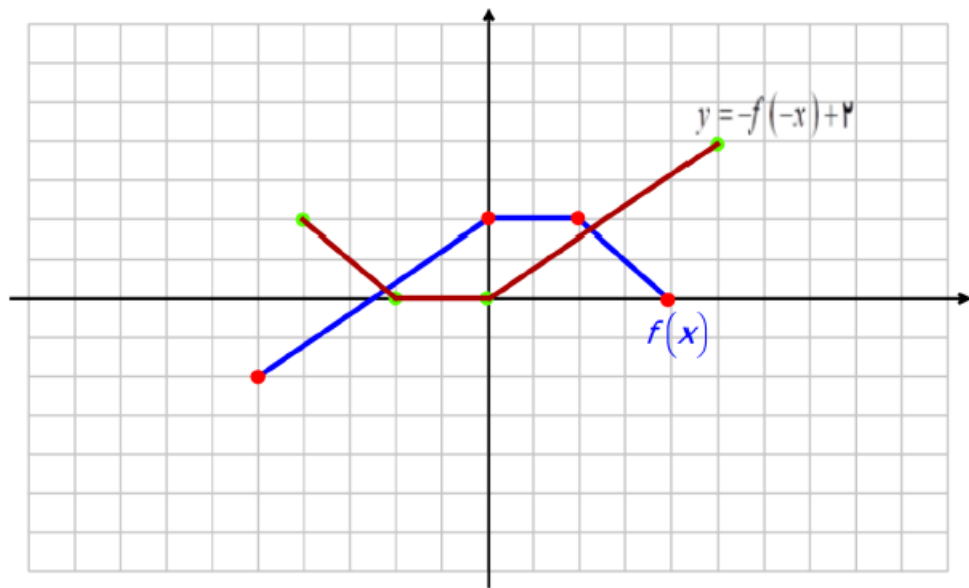
پ) $y = -f(-x) + 2$

ت) $y = 2f\left(\frac{1}{3}x\right)$

$$y = -f(-x) + 2$$

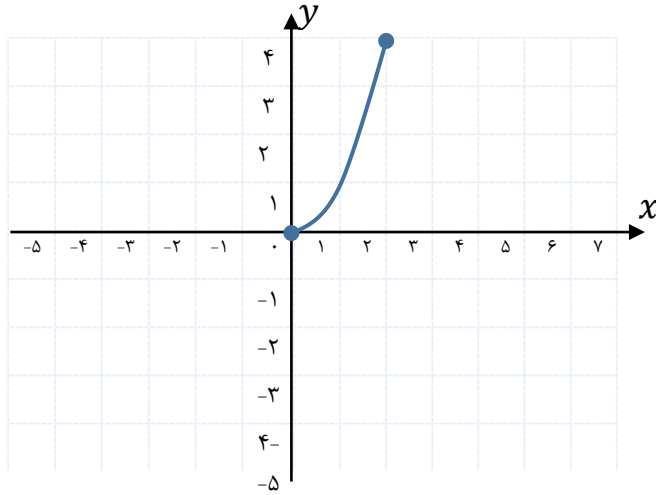

مثال: نمودار تابع f در شکل زیر رسم شده است. نمودار توابع زیر را رسم کنید و آنها را با نمودار f مقایسه کنید.

الف) $y = f(-x)$

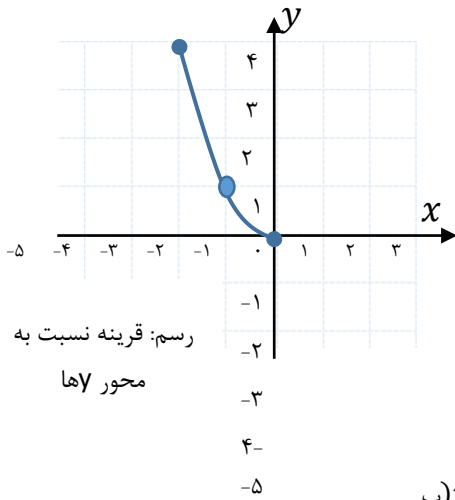
ب) $y = -f(x)$

پ) $y = -f(-x)$

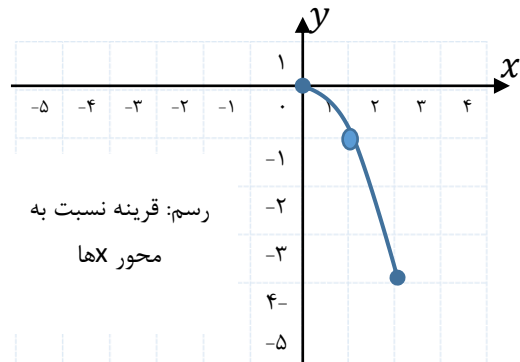

(حل)

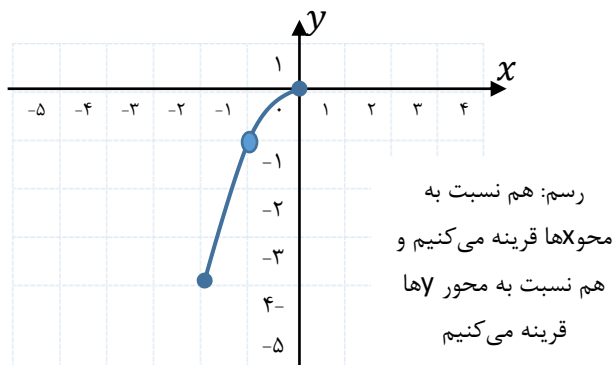
الف) $y = f(-x)$

ب) $y = -f(x)$

پ) $y = -f(-x)$

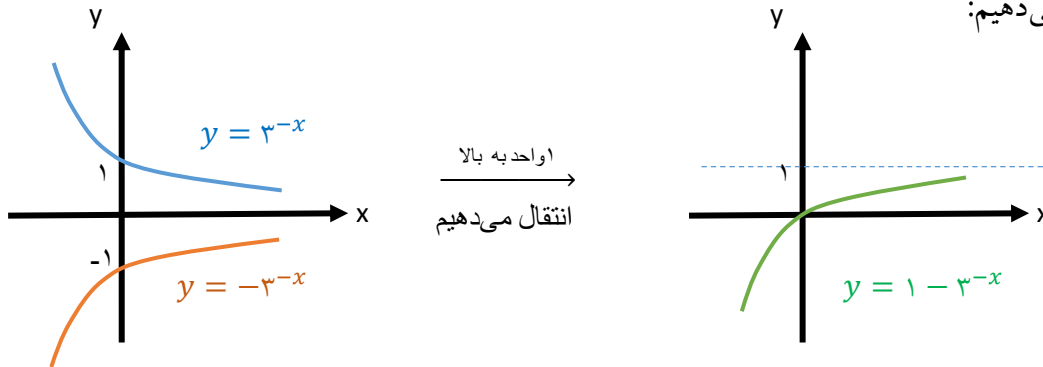

مثال: نمودار توابع زیر را رسم کنید.

الف) $y = 2 - 3^{-x}$

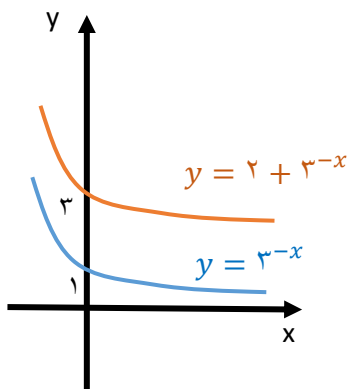
حل) نمودار $y = 3^x$ را یک بار نسبت به محور y ها و سپس نسبت به محور x ها قرینه می کنیم، و در نهایت ۲ واحد

به بالا انتقال می دهیم:

ب) $y = 3^{-x} + 2$

حل) نمودار $y = 3^{-x}$ را دو واحد به بالا انتقال می دهیم:

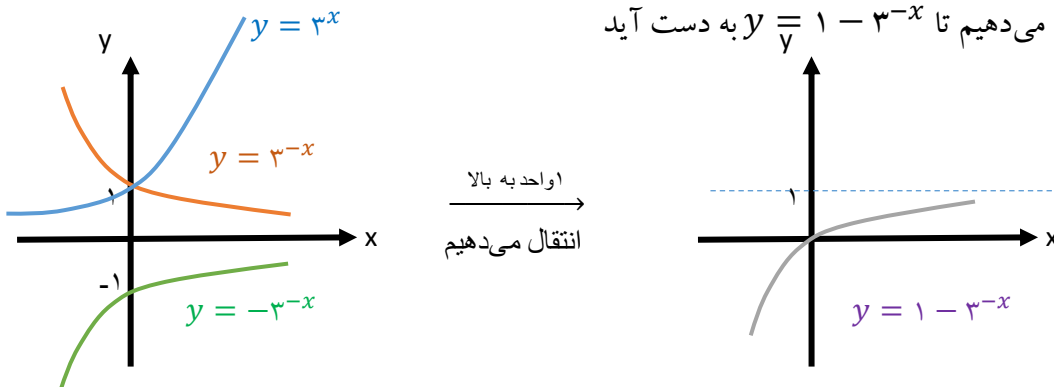

ث) $y = 1 - 3^{-x}$

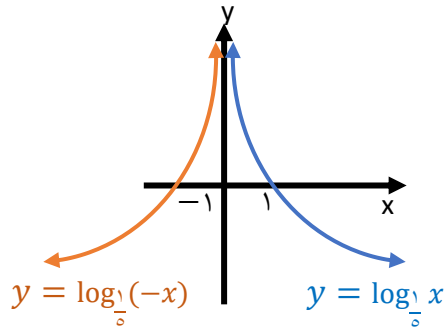
نمودار $y = 3^x$ را نسبت به محور y ها قرینه می کنیم تا $y = 3^{-x}$ به دست آید.

نمودار $y = 3^{-x}$ را نسبت به محور x ها قرینه می کنیم تا $y = -3^{-x}$ به دست آید این نمودار را یک واحد به

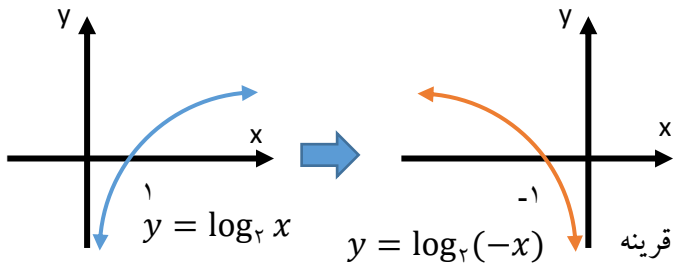
بالا انتقال می دهیم تا $y = 1 - 3^{-x}$ به دست آید

مثال: با قرینه کردن نمودار $y = \log_{\frac{1}{5}} x$ نسبت به محور y ها نمودار $y = \log_{\frac{1}{5}}(-x)$ به دست می آید

مثال: نمودار $y = 2 + \log_2(-x)$ را رسم کنید.

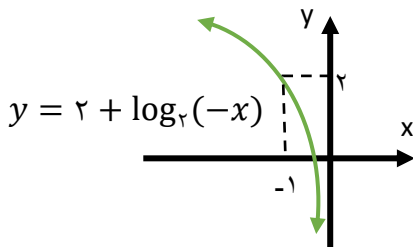

پاسخ: ابتدا از روی نمودار $y = \log_2 x$ نمودار

$y = \log_2(-x)$ را رسم می کنیم. برای این کار،

کافی است نمودار $y = \log_2 x$ را نسبت به محور y ها قرینه

کنیم:

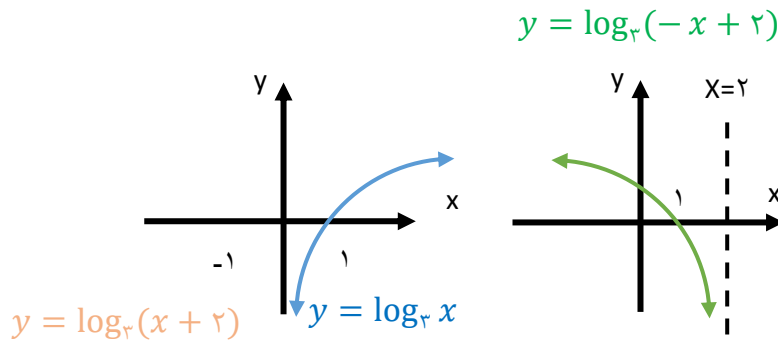
اگر نمودار $y = \log_2(-x)$ را دو واحد به سمت بالا انتقال دهیم،

نمودار $y = 2 + \log_2(-x)$ به دست می آید.

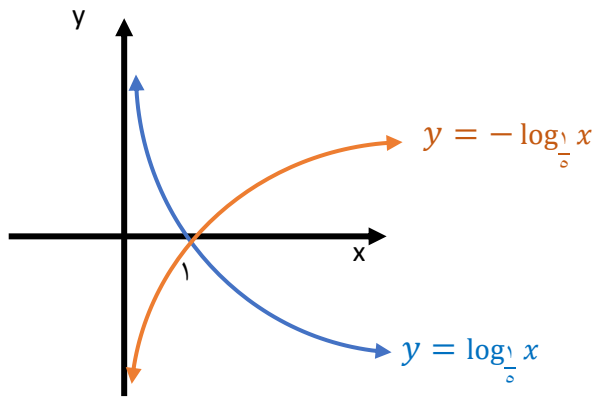
مثال: نمودار $y = \log_3(-x + 2)$ را رسم کنید.

ابتدا نمودار $y = \log_3 x$ را ۲ واحد به سمت چپ منتقل می کنیم سپس نسبت به محور y ها قرینه کنیم.

(توجه کنید که در انتقال ۲ واحد به سمت راست، خط $x = 0$ نیز باید ۲ واحد به سمت راست انتقال پیدا کند.)

مثال: با قرینه کردن نمودار $y = \log_{\frac{1}{5}} x$ نسبت به محور y ها نمودار $y = \log_{\frac{1}{5}}(-x)$ به دست می آید:

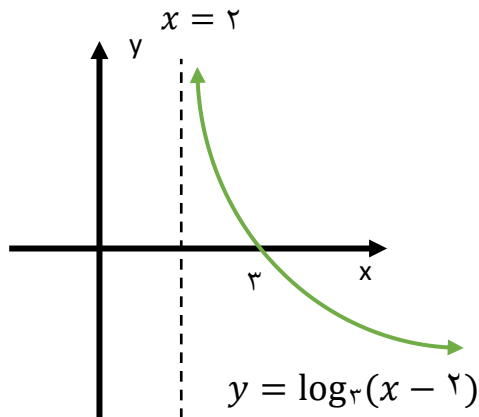
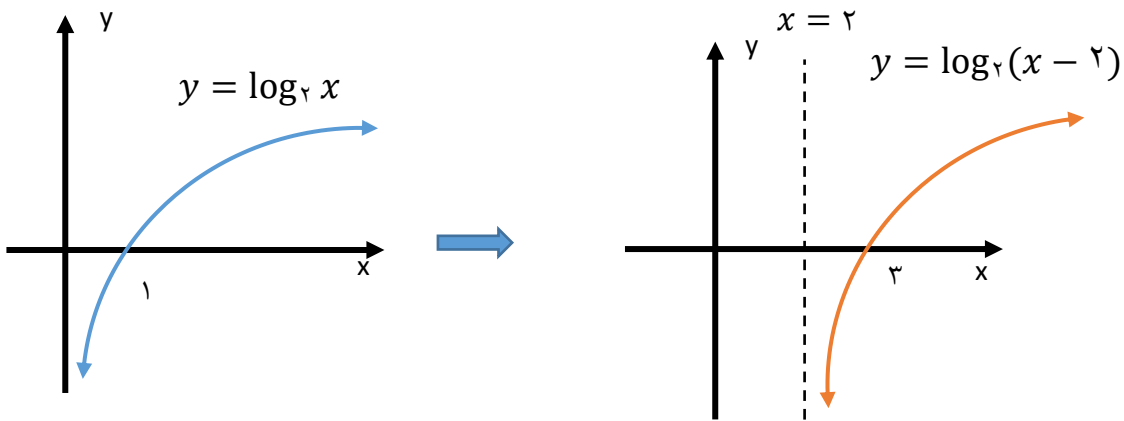

مثال: نمودار توابع زیر را رسم کنید.

الف) $y = 2 - \log_3(x - 2)$ ب) $y = 1 - \log_2(-x)$

الف) با انتقال نمودار $y = \log_3 x$ به اندازه ۲ واحد به سمت راست، نمودار $y = \log_3(x - 2)$ به دست می‌آید.

با قرینه کردن نمودار $y = \log_3(x - 2)$

نسبت به محور x ها نمودار $y = -\log_3(x - 2)$

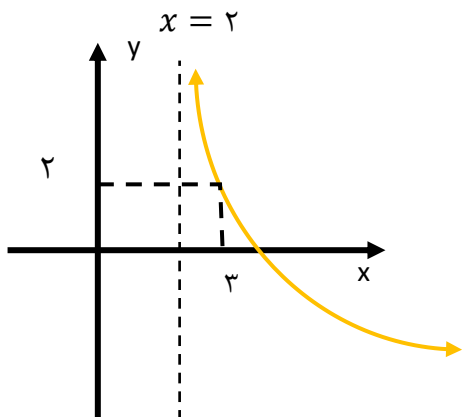
به دست می‌آید:

اگر نمودار $y = -\log_3(x - 2)$ را به

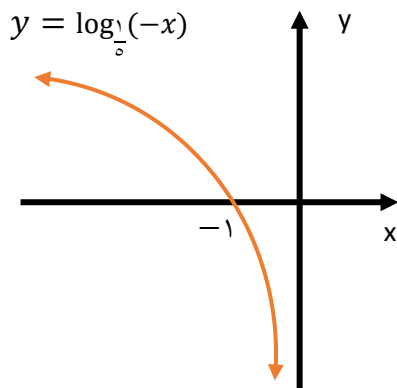
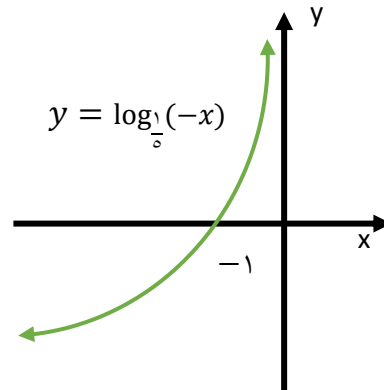
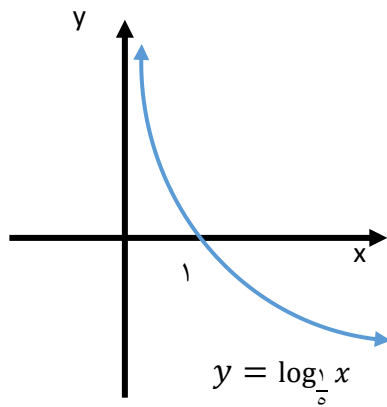
اندازه ۲ واحد به سمت بالا انتقال دهیم،

نمودار $y = 2 - \log_3(x - 2)$ رسم

می‌شود.

ب) با قرینه کردن نمودار $y = \log_{\frac{1}{5}} x$ نسبت به محور y نمودار $y = \log_{\frac{1}{5}}(-x)$ به دست می آید:

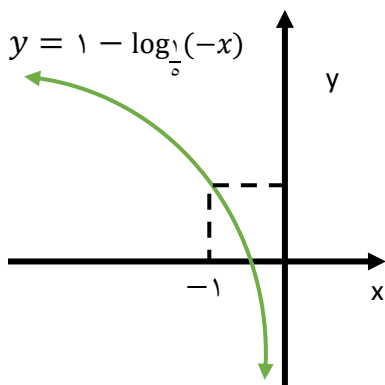

اگر نمودار $y = \log_{\frac{1}{5}}(-x)$ را نسبت به

محور x ها قرینه کنیم، نمودار $y = \log_{\frac{1}{5}}(-x)$

رسم می شود:

با انتقال به اندازه ی یک واحد به

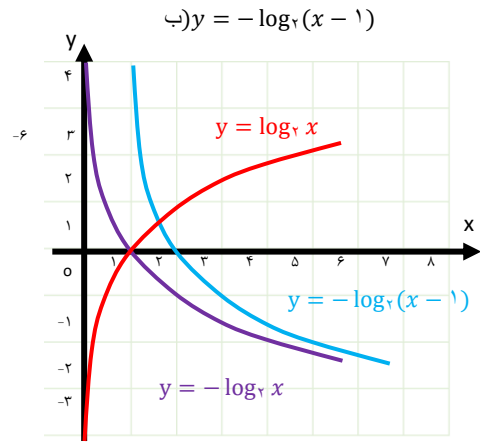
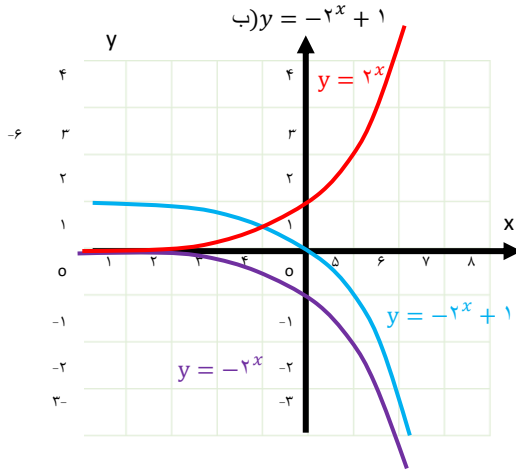

سمت بالا، نمودار $y = 1 - \log_{\frac{1}{5}}(-x)$

به دست می آید:

مثال: نمودار توابع زیر را رسم کنید.

به کمک انتقال و تقارن نسبت به محور طول‌ها رسم می‌شود

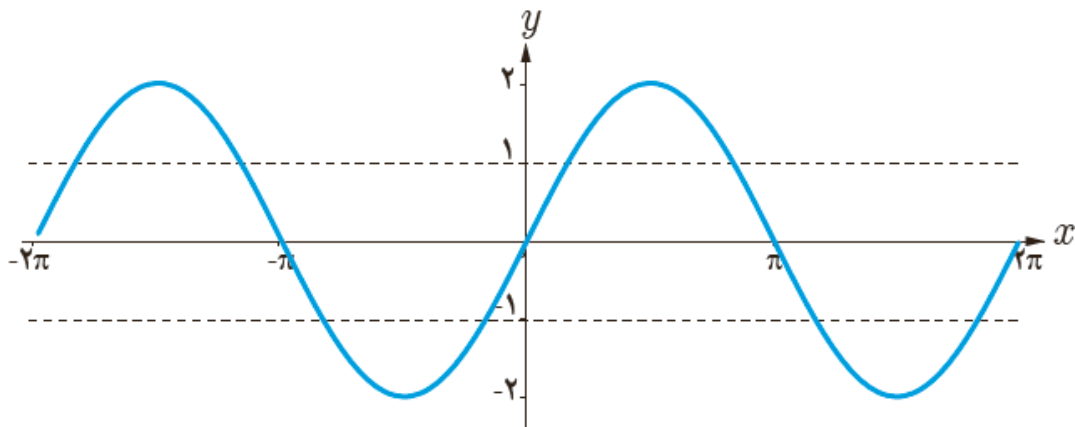

مثال: هر یک از توابع با ضابطه‌های داده شده دارای کدام نمودار است؟

الف) $y = 2 \sin x$

کافی است عرض نقاط نمودار تابع با ضابطه $y = \sin x$ را در ۲ ضرب کنیم تا نمودار حاصل در بازه $[-2\pi, 2\pi]$

به دست می‌آید.

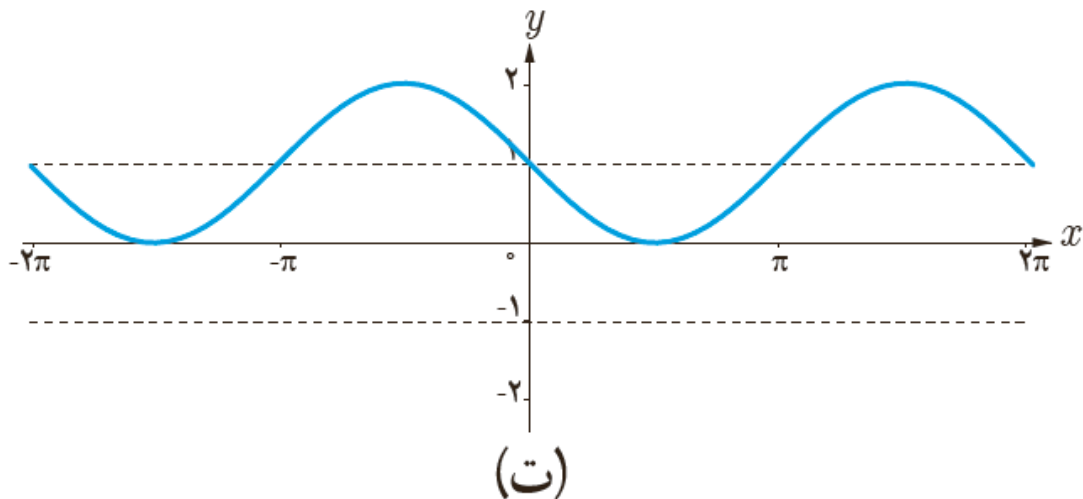

(الف)

$$ت) y = -\sin x + 1$$

برای رسم نمودار این تابع ابتدا نمودار تابع با ضابطه $y = -\sin x$ را با قرینه کردن نمودار تابع سینوس نسبت به محور x ها رسم نموده و سپس نمودار حاصل را به اندازه یک واحد به سمت بالا انتقال می دهیم به این ترتیب شکل مقابل به دست می آید.

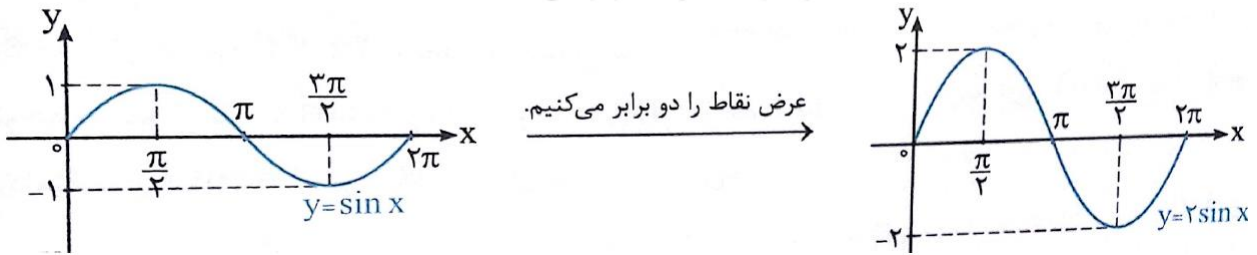
بنابراین نمودار $y = -\sin x$ در بازه $[0, 2\pi]$ به صورت مقابل است:

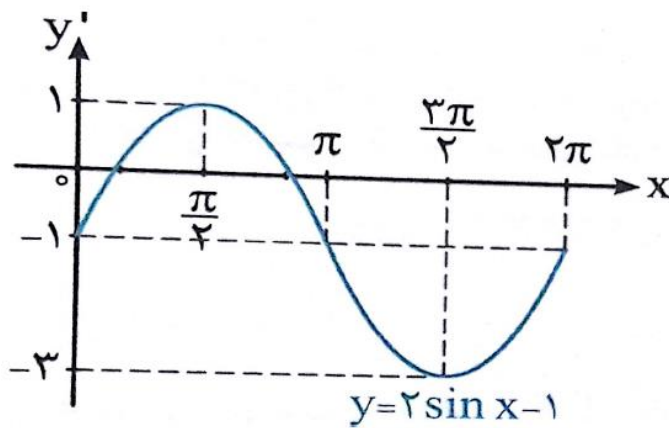
مثال: نمودار تابع $y = 2\sin x - 1$ را در بازه $[0, 2\pi]$ به کمک انتقال رسم کنید.

پاسخ: برای رسم نمودار تابع $y = 2\sin x - 1$ ابتدا در نمودار $y = \sin x$ عرض هر نقطه را دو برابر می

کنیم تا نمودار $y = 2\sin x$ به دست آید.

نمودار $y = 2 \sin x$ را یک واحد به سمت پایین انتقال می‌دهیم تا نمودار $y = 2 \sin x - 1$ به دست آید.

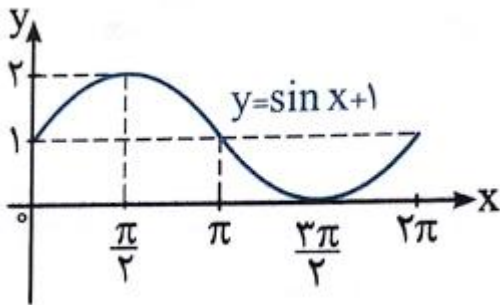
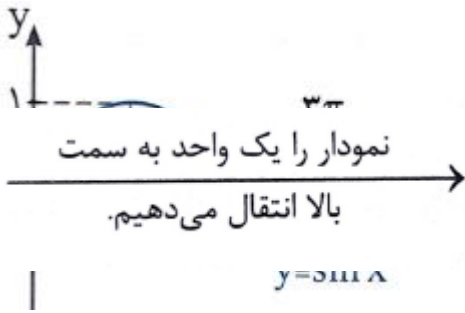
مثال: نمودار هر یک از توابع زیر را با توجه به نمودار $y = \sin x$ در صفحه مختصات رسم کنید.

(آ) $y = \sin x + 1$ (ب) $y = 2 \sin \left(x - \frac{\pi}{4} \right)$ (پ) $y = -3 \sin \left(x + \frac{\pi}{6} \right) + 1$

(ت) $y = \sin(-x)$

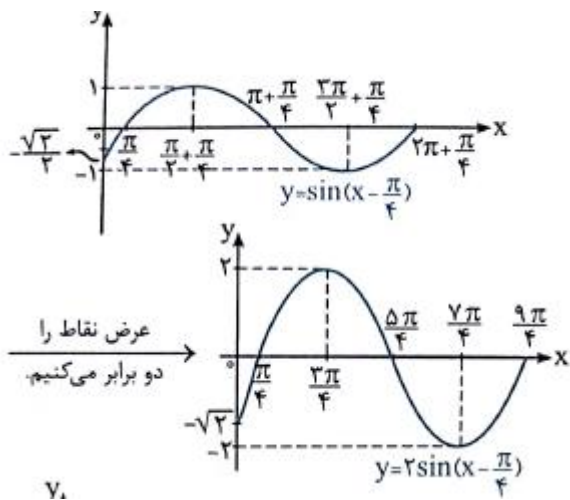
حل (آ) اگر نمودار $y = \sin x$ را یک واحد به سمت بالا انتقال دهیم نمودار $y = \sin x + 1$ به دست می

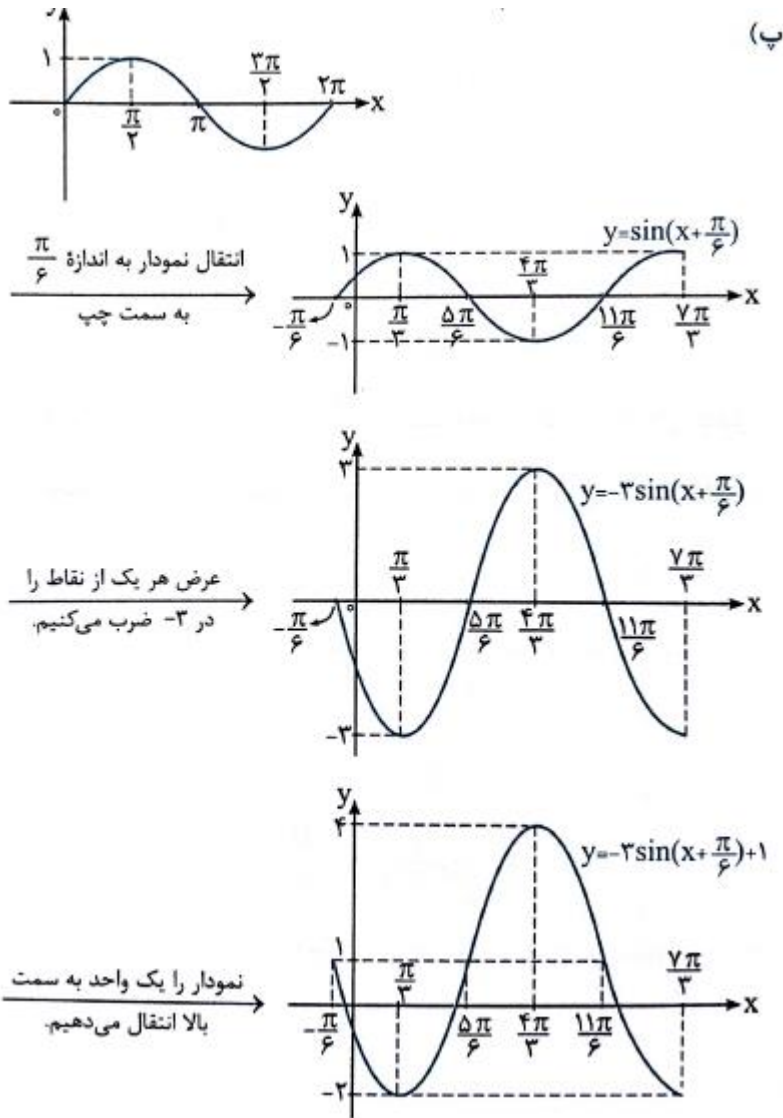
آید.

ب) ابتدا با انتقال $\frac{\pi}{4}$ واحد نمودار $y = \sin x$ به سمت راست نمودار $y = \sin\left(x - \frac{\pi}{4}\right)$ را رسم می کنیم

سپس عرض نقاط روی نمودار y را دو برابر می کنیم تا نمودار $y = 2\sin\left(x - \frac{\pi}{4}\right)$ به دست آید:

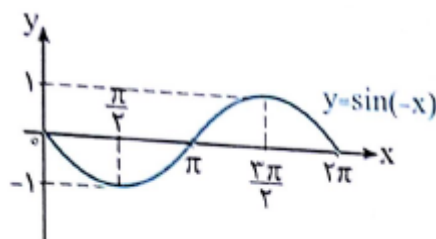

ت) باتوجه به این که $\sin(-x) = -\sin x$ می باشد داریم

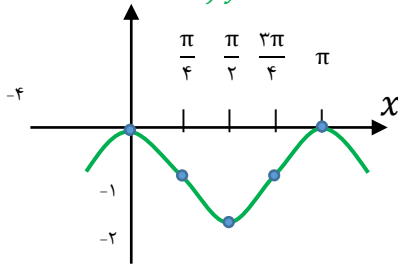
$$y = \sin(-x) = -\sin x$$

اگر نمودار $y = \sin x$ را نسبت به محور x ها قرینه کنیم. نمودار $y = -\sin x$ به دست می آید:

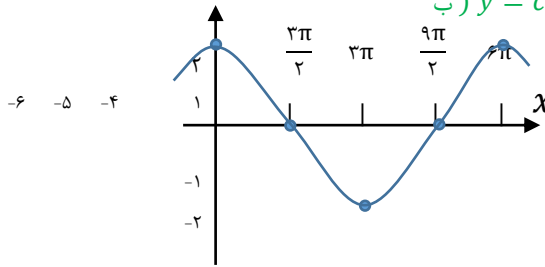

مثال: نمودار توابع زیر را به کمک نمودار تابع $y = \cos x$ رسم کنید.

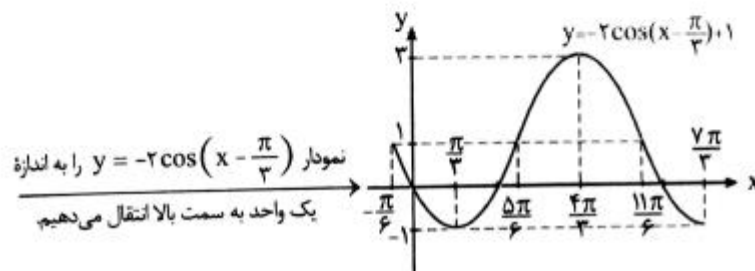
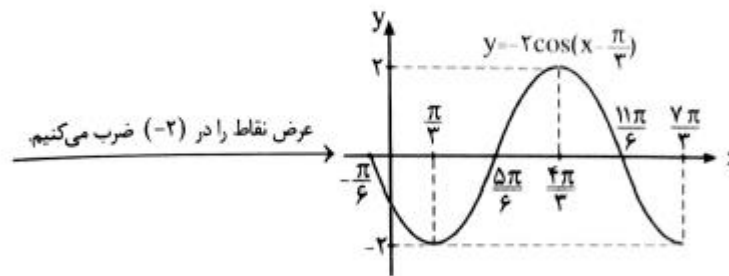
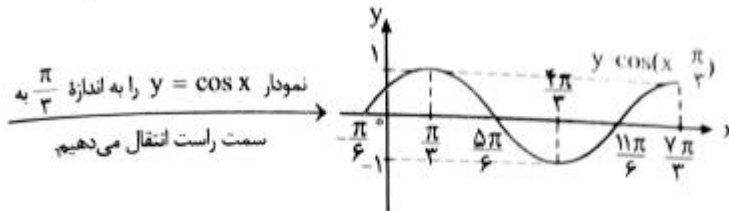
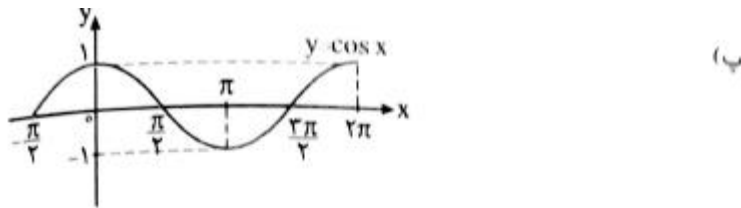
الف) $y = \cos 2x - 1$

ب) $y = \cos(\frac{x}{3})$

پ) $y = -2 \cos\left(x - \frac{\pi}{3}\right) + 1$

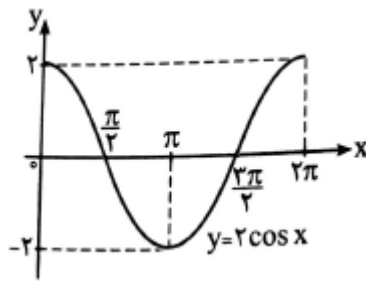

$y = ۳ \cos(-x)$ (ث)

حل) چون $\cos(-x) = \cos x$ می باشد، پس داریم

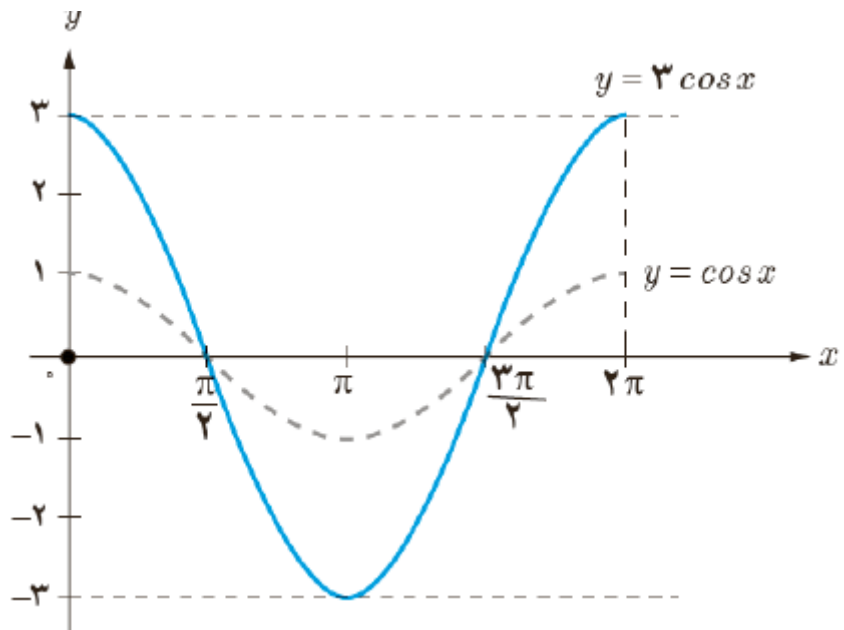
$y = ۳ \cos(-x) = ۳ \cos x$

برای رسم نمودار $y = ۳ \cos x$ کافی است عرض نقاط روی نمودار $y = \cos x$ را دو برابر کنیم:

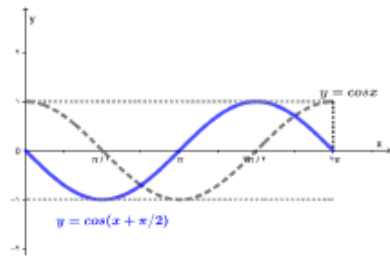

مثال: شکل زیر نمودار تابع با ضابطه $y = ۳ \cos x$ را نشان می دهد. به طور مشابه هر یک از توابع با ضابطه

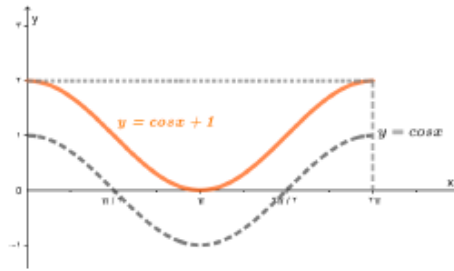
های داده شده را در بازه $[0, ۲\pi]$ با استفاده از نمودار تابع کسینوس رسم کنید.

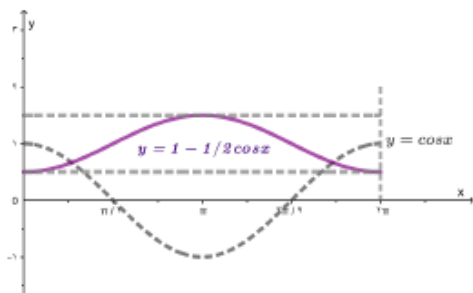
۱ $y = \cos(x + \frac{\pi}{2})$

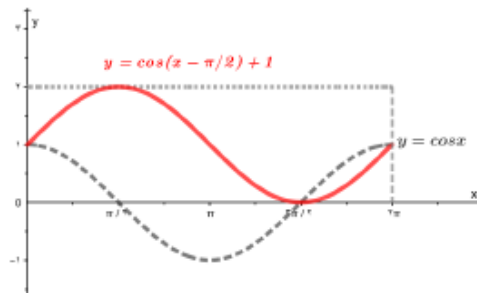
۲ $y = \cos x - 1$

۳ $y = 1 - \frac{1}{2} \cos x$

۴ $y = \cos(x - \frac{\pi}{2}) + 1$

نکته: برای رسم تابع $y = |f(x)|$ مراحل زیر را انجام می‌دهیم

مرحله (۱) نمودار $y = f(x)$ را بدون در نظر گرفتن قدر مطلق رسم می‌کنیم

مرحله (۲) قسمت‌هایی از نمودار $y = f(x)$ که در پایین محور x قرار دارد را نسبت به محور x قرینه می‌کنیم

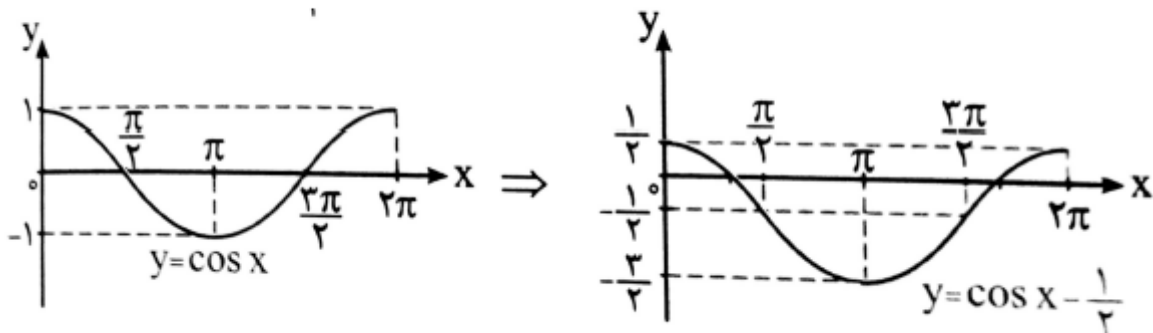
کنیم

مرحله (۳) بعد از قرینه کردن قسمت‌های زیر محور x را پاک می‌کنیم.

مثال: نمودار تابع $y = \left| \cos x - \frac{1}{2} \right|$ را در بازه $[0, 2\pi]$ رسم کنید.

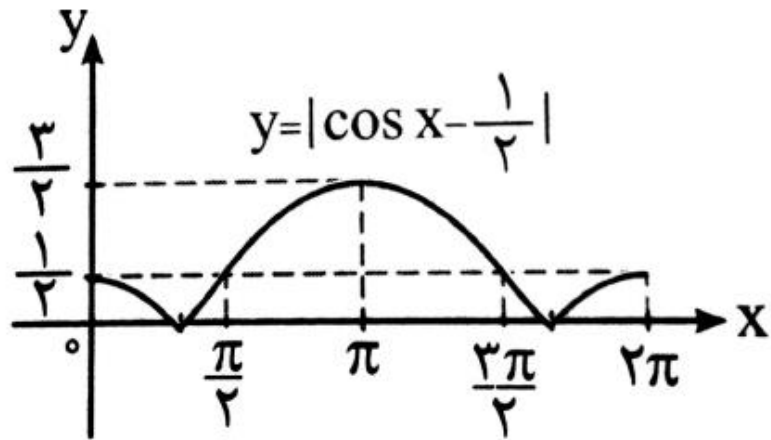
پاسخ ابتدا نمودار تابع $y = \cos x - \frac{1}{2}$ را با انتقال نمودار تابع $y = \cos x$ به اندازه $\frac{1}{2}$ واحد به سمت پایین

رسم می‌کنیم:

قسمتی از نمودار تابع $y = \cos x - \frac{1}{2}$ را که در پایین محور x قرار دارد نسبت به محور x قرینه می‌کنیم.

نمودار به دست آمده نمودار تابع $y = \left| \cos x - \frac{1}{2} \right|$ می‌باشد:

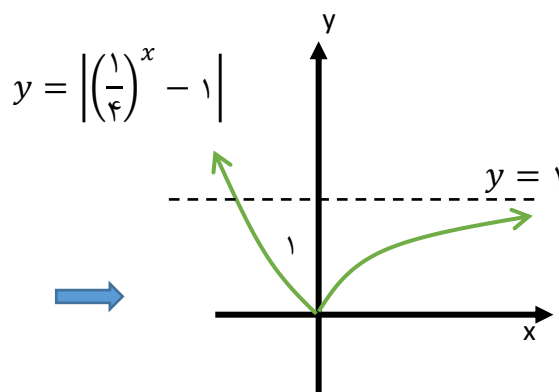

مثال: نمودار تابع زیر را رسم کنید.

$$y = \left| \left(\frac{1}{4}\right)^x - 1 \right|$$

حل) ابتدا نمودار $y = \left(\frac{1}{4}\right)^x - 1$ را رسم می کنیم. سپس با قرینه کردن قسمت هایی از این نمودار که پایین محور

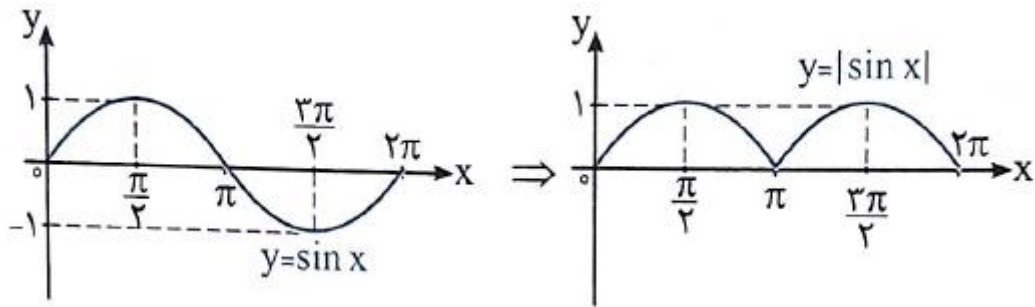
X قرار دارند نسبت به محور X نمودار $y = \left| \left(\frac{1}{4}\right)^x - 1 \right|$ رسم می شود:

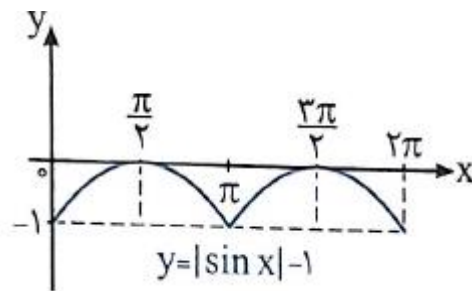
مثال: نمودار تابع $y = |\sin x| - 1$ را با توجه به نمودار $y = \sin x$ در صفحه مختصات رسم کنید.

با قرینه کردن قسمت هایی از نمودار $y = \sin x$ که در پایین محور X ها قرار دارد نسبت به محور X نمودار

$y = |\sin x|$ به دست می آید.

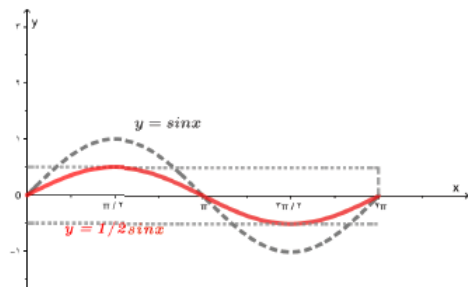

نمودار $y = |\sin x|$ را یک واحد به سمت پایین انتقال می دهیم تا نمودار $y = |\sin x| - 1$ به دست آید.

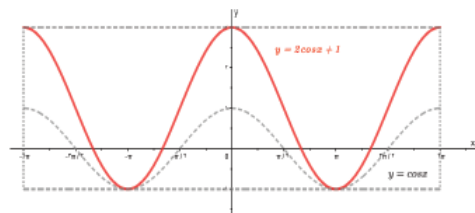

مثال: نمودار هر يك از توابع با ضابطه های زیر را در دستگاه مختصات در بازه های داده شده رسم کنید.

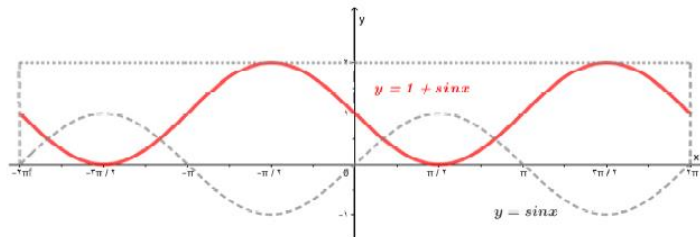
۱) $y = \frac{1}{2} \sin x$, $[0, 2\pi]$

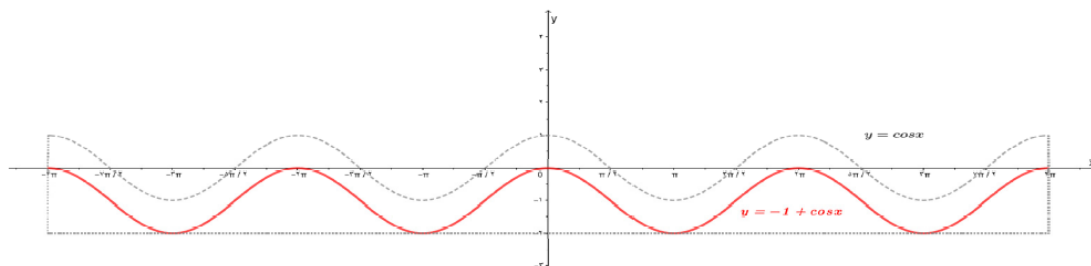
۲) $y = 2 \cos x + 1$, $[-2\pi, 2\pi]$

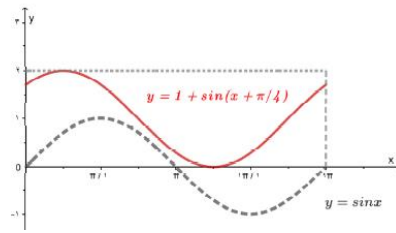
۳) $y = 1 - \sin x$, $[-2\pi, 2\pi]$

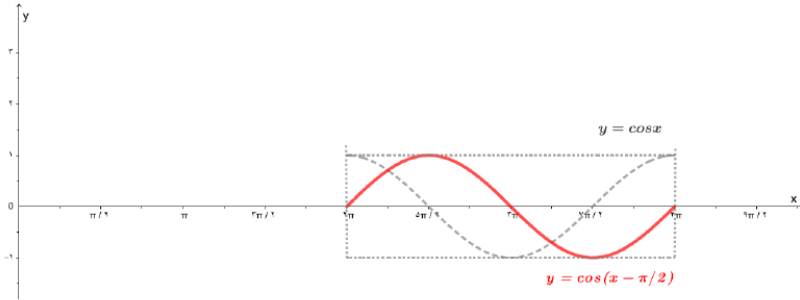
۴) $y = -1 + \cos x$, $[-4\pi, 4\pi]$

۵) $y = 1 + \sin(x + \frac{\pi}{4})$, $[0, 2\pi]$

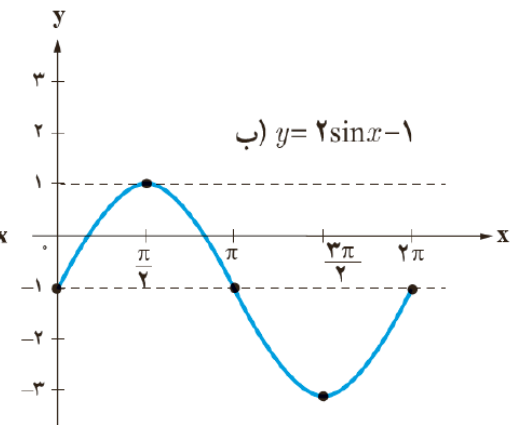
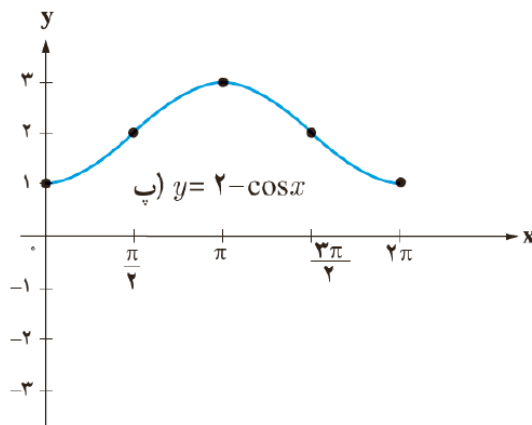
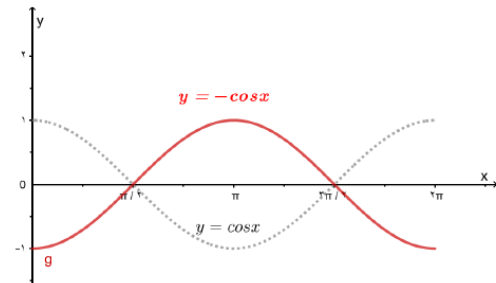
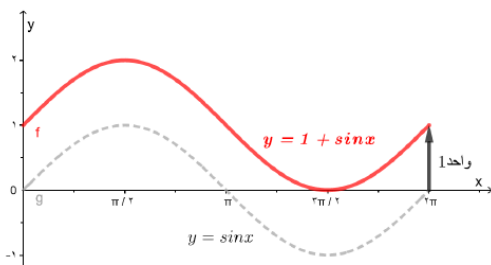

۶) $y = \cos(x - \frac{\pi}{2})$, $[2\pi, 4\pi]$

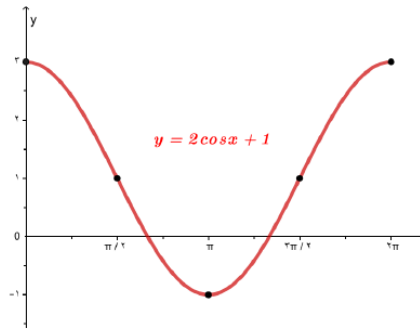

مثال: با توجه به نمودار توابع سینوس و کسینوس مشخص کنید هر یک از دو نمودار زیر کدام یک از ضابطه

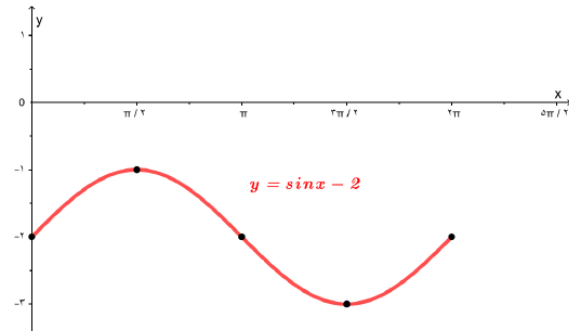
های داده شده را دارند؟ نمودار تابع با سایر ضوابط ها را نیز رسم کنید.

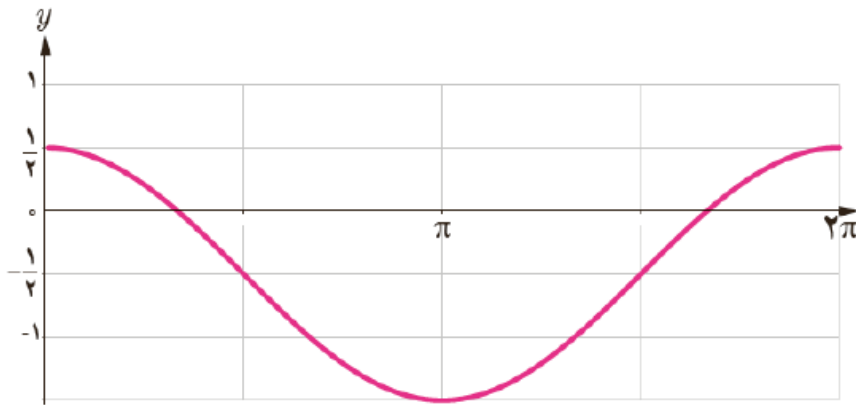
الف) $y = 2\cos x + 1$

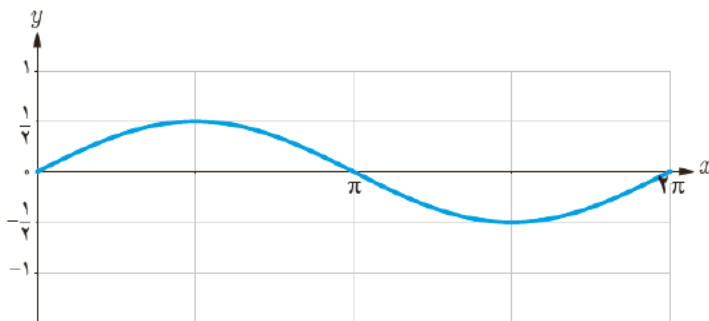
ت) $y = \sin x - 2$

$$y = \cos x - \frac{1}{2}$$

$$y = \frac{1}{2}\sin x$$

مثال : هر یک از توابع زیر، تبدیل یافته‌ی تابع $y = \sqrt{x}$ هستند. هر یک از آنها را به نمودارش نظیر کنید.

الف) $y = \sqrt{2+x} \rightarrow a$

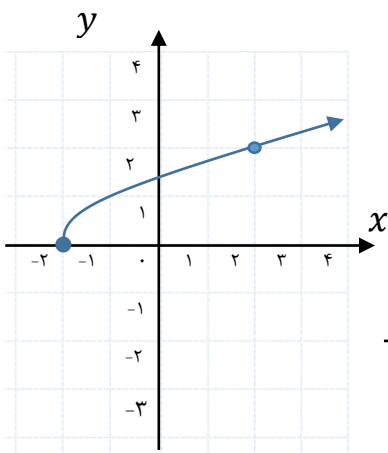
ب) $y = 2 + \sqrt{x} \rightarrow d$

پ) $y = -2\sqrt{x} \rightarrow e$

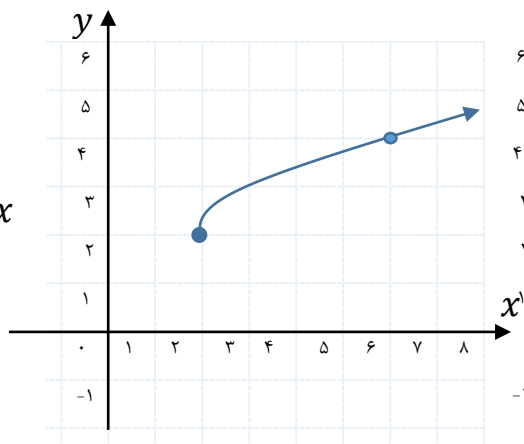
ت) $y = \sqrt{\frac{x}{2}} \rightarrow c$

ث) $y = 2 + \sqrt{x-2} \rightarrow b$

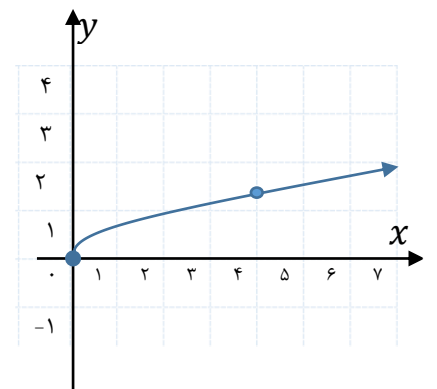
ج) $y = \sqrt{-2x} \rightarrow \text{ب}$

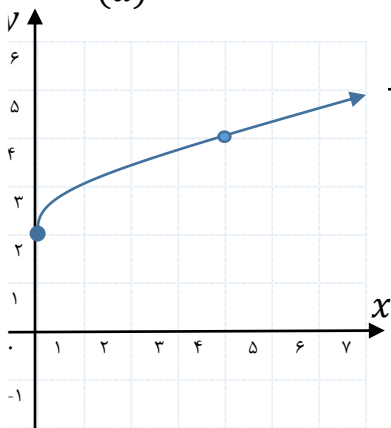
(a)

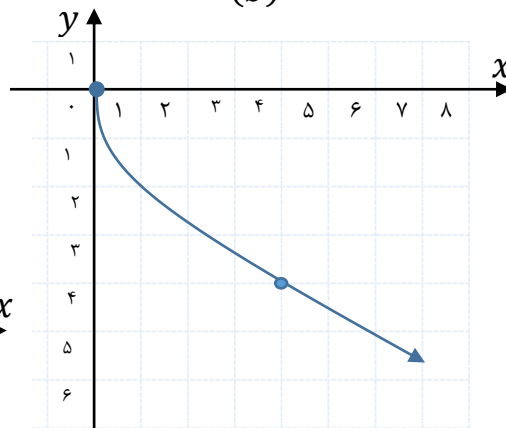
(b)

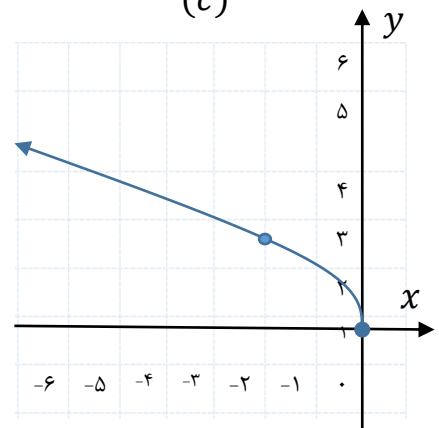
(c)

(d)

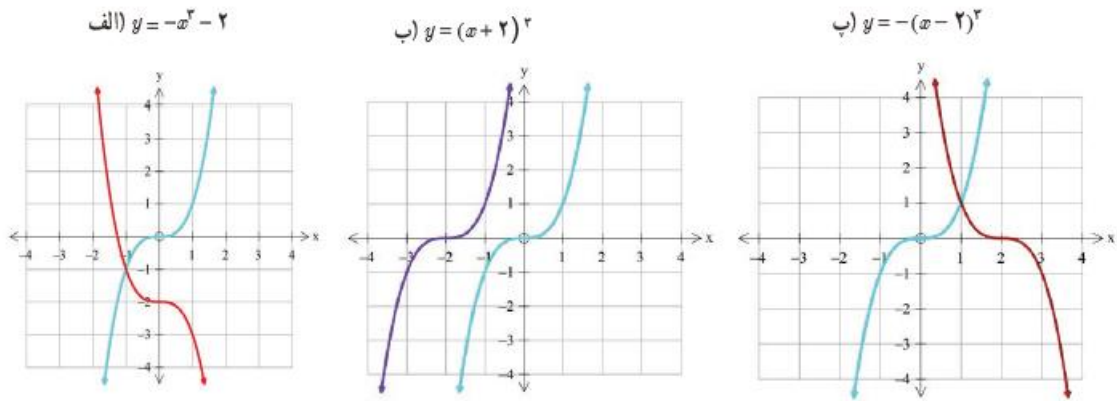

(e)

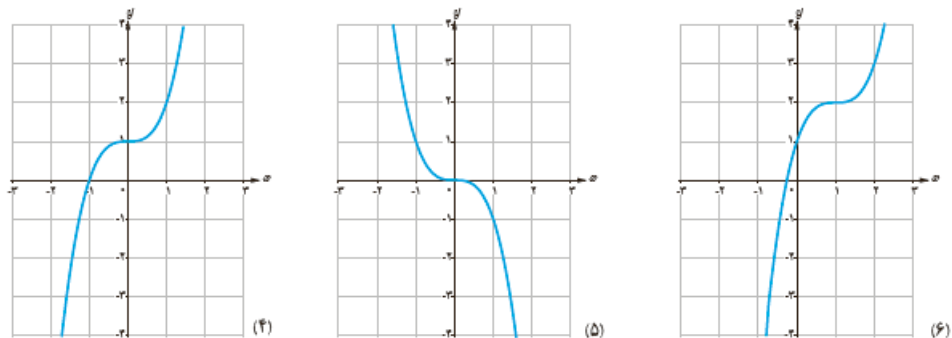
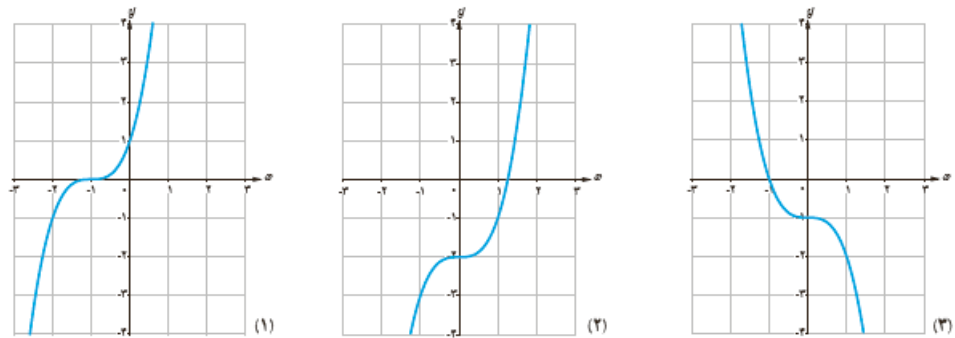
(f)

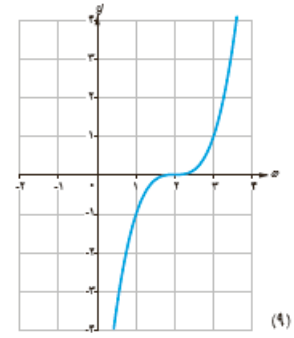
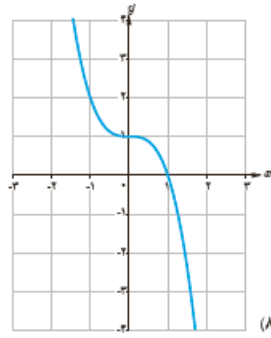
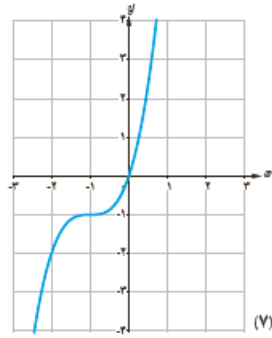
مثال: باتوجه به نمودارتابع $y = x^3$ نمودار توابع زیر را رسم کنید

مثال: به کمک نمودارتابع $y = x^3$ ضابطه هر تابع را به نمودار آن نظیر کنید.

الف) $y = (x-1)^3 + 2$	۶	ب) $y = (x-2)^3$	۹	پ) $y = -x^3 + 1$	۸
ت) $y = (x+1)^3 - 1$	۷	ث) $y = -x^3$	۵	ج) $y = (x+1)^3$	۱
ح) $y = x^3 + 1$	۴	ط) $y = -x^3 - 1$	۳	خ) $y = x^3 - 2$	۲

جهت تهیه جزوه کل کتاب به سایت ریاضی کده سر بزنید

www.riazikade.com

یا به شماره زیر پیام دهید

۰۹۱۲۰۹۱۸۷۰۱

حبيب هاشمی